

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ВЕРБАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У
ЕТНОГРАФІЧНІЙ ЛЕКСИЦІ ДІАЛЕКТІВ АНГЛІЇ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0350-2а-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Шимянова Ганна Вячеславівна

Керівник к.ф.н., доц. Лужаниця О. І.
Рецензент д.ф.н, проф. Козлова Т. О.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра англійської філології та лінгводидактики

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

«_____» _____ 2021 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Шимяновій Ганні Вячеславівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Вербалізація регіональної ідентичності у етнографічній лексиці діалектів Англії»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Лужаниця Олена Іванівна, к.ф.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «13» квітня 2021 року № 590-с.

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 30 листопада 2021 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту)

теоретичні засади поняття «етнографічна лексика»; теоретичні засади поняття «регіональна ідентичність»; теоретичні засади поняття «діалект»; лексичні одиниці графства Дарем (район Тіздейл) та графства Кент.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1) розглянути історію англійських діалектів, їх типологію; 2) виявити екстралінгвістичні передумови формування культурно-маркованої лексики даремського та кетського діалектів; 3) проаналізувати поняття «регіональна ідентичність», «етнографічна лексика», виявити специфіку діалектних етнографізмів; 4) створити корпус етнографічної лексики діалектів Англії ХІХ століття (графства Дарем (район Тіздейл) та графства Кент); 5) виявити регіональну ідентичність діалектоносіїв Англії ХІХ століття (графства Дарем (район Тіздейл) та графства Кент).

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Лужаниця О.І., к.ф.н., доц.	15.04.2021	15.04.2021
Розділ 1	Лужаниця О.І., к.ф.н., доц.	21.07.2021	21.07.2021
Розділ 2	Лужаниця О.І., к.ф.н., доц.	30.09.2021	30.09.2021
Висновки	Лужаниця О.І., к.ф.н., доц.	17.11.2021	17.11.2021

6. Дата видачі завдання 15.04.2021

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2021	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	липень 2021	виконано
3.	Написання вступу	липень 2021	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	серпень 2021	виконано
5.	Написання практичного розділу	листопад 2021	виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2021	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2021	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2021	виконано
9.	Захист	грудень 2021	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____
(підпис)

Г. В. Шимянова
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____
(підпис)

О. І. Лужаниця
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____
(підпис)

В. А. Бережний
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 61 стор., 54 джерела.

Об'єкт дослідження становить лексика північного (графство Дарем, район Тіздейл) та південного (графство Кент) діалектів Англії XIX століття.

Мета роботи полягає у порівнянні етнографічної лексики північної та південної частин Англії у XIX столітті та виявленні регіональної ідентичності, яка вербалізована діалектною лексикою.

Теоретико-методологічні засади: для розв'язання поставлених завдань у роботі використано сукупність кількох методів: метод узагальнення й опису теоретичної бази та фактичного матеріалу, суцільної вибірки із наявного матеріалу, компонентного аналізу словникових дефініцій, порівняння й типологізації діалектів, приклади яких були математично підраховані.

Отримані результати: у ході роботи над дослідженням було виявлено особливості діалектів як засобу відображення регіональної ідентичності, розглянуто лексико-семантичні особливості досліджуваних лексичних одиниць та їх регіональні розбіжності у діалектах графств Дарем (район Тіздейл) та Кент, спираючись на «Словник провінційних слів, що використовуються в Тіздейлі в графстві Дарем» Джона Рассела Сміта [Smith 1849] та «Словник кентського діалекту та провінціалізмів, які використовуються в графстві Кент» Вільяма Дугласа Паріша [Parish 1887]. Як результат, на основі комплексного порівняльного вивчення діалектів графств було здійснено лінгвістичний та лексико-семантичний аналіз лексем.

Ключові слова: *регіональна ідентичність, етнографічна лексика, діалект*

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЕТНОГРАФІЧНІЙ ЛЕКСИЦІ ДІАЛЕКТІВ АНГЛІЇ	6
1.1 Діалекти Великобританії: типологія та історія дослідження.....	6
1.1.1 Сутність та історія формування англійських діалектів	6
1.1.2 Класифікація діалектів.....	10
1.1.3 Екстралінгвістичні передмови формування культурно-маркованої лексики даремського та кентського діалектів.....	13
1.2 Регіональна ідентичність та мова	16
1.3 Етнографічна лексика.....	21
РОЗДІЛ 2 ВЕРБАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЕТНОГРАФІЧНІЙ ЛЕКСИЦІ ДІАЛЕКТІВ АНГЛІЇ	25
2.1 Етнографічна лексика даремського діалекту.....	25
2.2 Етнографічна лексика кентського діалекту	37
2.3 Регіональна ідентичність мешканців графств Кент та Дарем у порівняльному аспекті.....	53
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62

ВСТУП

Вивчення історії розвитку діалектів дає безцінний матеріал не лише для досконалого проникнення у витоки та історичне минуле різних мов, але й дозволяє оцінити і зрозуміти особливості становлення та розвитку літературної норми, а також соціальних та професіональних варіантів мов.

Дослідженню англійських діалектів приділяли увагу багато вчених, а саме: Г. Б. Антрушина, О. Р. Афанасьєва, Л. Г. Верба, Ю. П. Костюченко, В. М. Жирмунський, А. А. Брагіна. У своїх роботах вони висвітлювали питання особливостей діалектів англійської мови у різний період. Різні аспекти територіальної варіативності англійської мови Великобританії вивчалися такими лінгвістами, як М. М. Гухман, М. М. Маковський, Д. А. Шахбагова, О. І. Бродович та ін. Традиційно вивченням змін, що відбуваються в територіальних діалектах, займаються такі британські дослідники, як Дж. Уеллс, Дж. Чамберз, П. Традгілл, Дж. Чешір, Д. Крістал, Д. Джонс, у чийх працях найбільш повно висвітлена специфіка відмінності між літературною мовою та діалектом.

На початку ХХ століття англійський діалектолог Дж. Райт припускав, що після 1920 року вивчення діалектів англійської мови не буде актуальним. Причину цього науковець бачив у припиненні використання діалектів навіть у сільській місцевості у зв'язку з освіченістю носіїв мови і поширенням сучасних засобів міжкультурної та міжособистісної комунікації.

Проте, розвиток лінгвосоціокультурної ситуації Великої Британії на межі ХХ-ХХІ сторіч показав, що цей прогноз не підтвердився, оскільки і сьогодні не тільки окремі вчені (К. Аптон та Віддоусан), а й цілі наукові співтовариства продовжують займатися вивченням сучасних діалектів англійської мови. Крім того, діалекти залишаються активними формами усного спілкування, вони використовуються у художній літературі, публіцистиці, театрі, кіно, телебаченні, тощо [Голуб, Лужаница 2021].

Останнім часом актуальними є роботи, які присвячені зв'язку мови та

культури, особливо на матеріалі регіонально обумовлених мовних форм, наприклад, діалектів. Дослідження такого роду показують, що мова вербалізує культурно значимі аспекти життя мовців, та актуалізує їх соціо-регіональну ідентичність.

Актуальність вибраної теми обумовлюється недостатнім вивченням етнографічної лексики лінгвокультурних спільнот, зокрема регіонально обумовлених, які та зверненням до провідних напрямків сучасної лінгвістики, використанням методів, які враховують зв'язок мови і культури та вивчають концептуальний образ і мовні одиниці у їх взаємозв'язку з історично сформованою предметною сферою і соціокультурним середовищем.

Наукова новизна полягає у дослідженні діалектної регіональної ідентичності мешканців графств Дарем (район Тіздейл) та Кент.

Об'єкт дослідження становить лексика північного (графство Дарем, район Тіздейл) та південного (графство Кент) діалектів Англії XIX століття.

Предметом дослідження є етнографічна лексика даремського та кетського діалектів.

Мета роботи полягає у порівнянні етнографічної лексики північної та південної частин Англії у XIX столітті та виявленні регіональної ідентичності, яка вербалізована діалектною лексикою.

Реалізація мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- розглянути історію розвитку англійських діалектів, їх типологію; виявити екстралінгвістичні передумови формування культурно-маркованої лексики даремського та кетського діалектів;
- проаналізувати поняття «регіональна ідентичність», «етнографічна лексика», виявити специфіку діалектних етнографізмів;
- створити корпус етнографічної лексики діалектів Англії XIX століття (графства Дарем (район Тіздейл) та графства Кент);
- виявити регіональну ідентичність діалектоносіїв Англії XIX століття (графства Дарем (район Тіздейл) та графства Кент).

Матеріал дослідження становить авторська картотека, що складається з 464 одиниць, виокремлених із словників [A dictionary of the Kentish dialect

1887; A glossary of provincial words in Durham 1849].

Методи дослідження. У дослідженні застосовано комплекс методів: метод суцільної вибірки та описовий метод для інвентаризації лексичних одиниць; структурно-семантичний метод; метод аналізу словникових дефініцій та зіставний метод – для визначення регіональної ідентичності у етнографічній лексиці діалектів Англії XIX століття.

Практична значущість роботи полягає у тому, що вперше було створено та порівняно корпус етнографічної лексики діалектів Англії XIX століття (графства Дарем (район Тіздейл) та графства Кент). Результати дослідження можуть бути рекомендовані у застосуванні в теоретичних курсах з англійської лексикології, лексикографії, країнознавства, етнології.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про діалект; особлива увага приділяється даремському та кентському діалектам.

Другий розділ містить власний аналіз лексичних одиниць.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальний кількість сторінок 61, кількість використаних джерел 54.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЕТНОГРАФІЧНІЙ ЛЕКСИЦІ ДІАЛЕКТІВ АНГЛІЇ

1.1 Діалекти Великобританії: типологія та історія дослідження

1.1.1 Сутність та історія формування англійських діалектів. За відомими спостереження А. Хьюза та П. Традгіла [Hughes 1993], будь-який іноземець, потрапляючи в Англію, відчуває, насамперед, відмінність вимовних норм, а згодом помічає, що лексика і граматики також відрізняються від того, що так старанно вивчалось на заняттях з іноземної мови. З цього не важко зробити висновок, що причиною такого враження може бути лише активне вживання англійцями певних діалектів у мовленні.

Англійські діалекти можна вважати традиційним об'єктом лінгвістичних досліджень, що проводилися англійськими вченими (роботи А. Елліса, Г. Ортона, В. Вірека, Дж. Брука, А. Х'юза, П. Традгіла, Дж. Уелса) та вченими інших країн на матеріалі англійських діалектів (роботи М. М. Маковського, О. І. Бородович, О. А. Бубеннікової, Т. І. Шевченко). Напрямок та методика цих досліджень трансформується по мірі зміни місця та ролі діалектів в мовленнєвій комунікації та еволюції англійської мови, яка передбачає модифікацію її складових. В результаті, відкриваються нові перспективи вивчення даних форм мовної матерії, що слугує основою для більш детального аналізу їх лінгвістичної та соціальної природи [Лужаниця 2005].

Визначення поняття «діалект» з позиції функціонального підходу містяться у лінгвістичних словниках та класичних працях лінгвістів середини ХХ століття. У лінгвістичному енциклопедичному словнику, зокрема, поняття «діалект» (від грецького дієслова «говорити, висловлюватися») визначається як різновид тієї або іншої мови, який використовується у якості

засобу спілкування особами, пов'язаними тісною територіальною, соціальною або професійною спільністю [Касаткін 1988]. Більш загальне визначення наводить Дж. Брук у своїй книзі «Англійські діалекти», де діалект тлумачиться як різновид мови, що використовується для спілкування певною групою людей, меншою за своїм розміром, ніж група людей, що розмовляє загальноприйнятою мовою [Brook 1965].

Наявність спільних структурних ознак діалекту присутня у визначенні, наведеному у праці [Аванесов 1964], відповідно до якого він трактується як різновид мови, розповсюджений як засіб спілкування місцевих мешканців на певній території і якому властива відносна єдність мовної системи. Це визначення перегукується з відомою думкою О. О. Селіванової, яка вважає діалект формою мовного існування, що слугує засобом безпосереднього повсякденного побутового спілкування на певній обмеженій території й характеризується відносною єдністю різних мовних рівнів системи й відповідними відбитками культурних традицій [Селіванова 2006].

Територіальність та структурні ознаки діалектів простежуються й у визначенні Д. Кристала, який стверджує, що вони несуть у собі особливості граматики і лексики, які вказують на географічне походження особи, у той час як акценти містять аналогічні ознаки, але на фонетичному рівні [Crystal 1997]. Додаючи до визначення соціальну ознаку, Дж. Біл вказує на те, що діалект являє собою виразний (соціальний або територіальний) різновид мови, у якому граматика й лексика, так само як і вимова, відрізняються від аналогічних мовних рівнів в інших діалектах [Beal 2005].

Подібний підхід поділяють і П. Традгіл і Дж. К. Чемберс, які зазначають, що терміном «діалект» позначають різновиди мови, які граматично, лексично, а також фонетично відрізняються від інших [Chambers 2002].

Діалект – різновид національної мови, якому властива відносна структурна близькість і який є засобом спілкування людей, об'єднаних спільністю території, а також елементів матеріальної і духовної культури, історично-культурних традицій, самосвідомості [Бусел 2001]. Найчастіше поняття діалект уживають у значенні територіального діалекту, натомість на

означення соціального діалекту уживають термін «соціолект». У нашій роботі ми зосередимо увагу на терміні «територіальний діалект», який є різновидом мови, що характеризується відносною єдністю системи (фонетичною, граматичною, лексичною) і використовується як засіб безпосереднього спілкування в колективі, що знаходиться на певній обмеженій території.

Англійська мова, якою говорять у кожній із чотирьох частин Великобританії (Англії, Шотландії, Уельсі, Північній Ірландії), має власні відмінності. Англійська мова, якою говорять шотландці, валлійці, ірландці, дещо відрізняється у вимові й слововживанні від англійської мови Англії. Проте найбільший інтерес складають саме діалектичні відмінності англійської мови в межах Англії, як частини Великобританії. Так як, не дивлячись на територіальну обмеженість, на даній адміністративній території налічується найбільше загальновизнаних діалектів, у порівнянні з такими територіальними гігантами як США, Канада та Австралія. О. Мутт у своїй праці “Social and Regional Varieties of Present-Day English” вказує, що у Великій Британії існує приблизно 300 діалектів [Мутт 1981].

Англійська мова веде свій початок від мови давньогерманських племен (англів, саксів та ютів), які переселилися до населеної кельтами Британії у V-VI столітті. Взаємодія племінних мов англів, саксів та ютів, які розвивались в умовах формування англійської народності, привела до утворення територіальних діалектів. Англійська мова, того часу, протягом довгого періоду, розвивалась під неперервним та інтенсивним впливом з одного боку – скандинавських мов, з іншого – французької мови, яку у 1066 році принесли нормани після завоювання території Англії. Діалекти середньоанглійського періоду виникли під впливом староанглійських діалектів. Необхідно підкреслити, що діалекти середньоанглійського періоду не завжди співпадали територіально зі староанглійськими діалектами. У староанглійський період (VIII-IX ст.) існували такі основні діалекти: нортумбрійський, мерсійський, уссекський та кентський [Аракін 2003].

Внаслідок того, що староанглійські королівства, за якими називалися

діалекти, поступово зникли, в середньоанглійському періоді історії мови діалекти стали називатися за ознакою їх географічного положення. Таким чином, колишній нортумбрійський діалект тепер став називатися північним (*Northen*), мерсійський – центральним (*Midland*), який у свою чергу поділявся на західно-центральний (*West-Midland*) та східно-центральний (*East-Midland*), уессекський – південним або південно-західним (*Southern or South-Western*), і тільки кентський діалект зберіг свою назву, оскільки графство Кент продовжувало існувати на місці колишнього королівства. Іноді цей діалект ще називають південно-східним (*South-Eastern*) [Льїш 1968].

Завдяки колонізації Британською імперією великої кількості територій, англійська мова набула значного поширення в світі. Відтак вона стала національною в таких країнах як Великобританія, США, Канада, Австралія, Нова Зеландія. В Індії, країнах Африки, островах Атлантичного, Тихого та Індійського океанів англійська має офіційний статус. Існування мови можливе в багатьох формах. Проте найважливішими формами мови є: літературна мова, просторіччя і діалекти. Якщо зобразити їх у вигляді піраміди, то діалекти будуть основою піраміди, серединою – наріччя, а вершиною – літературна мова [Солнцев 1984]. В наш час багато мовознавців розмежовують і протиставляють такі поняття як «літературна мова» і «діалект». Більшість мовознавців трактують мову як велику кількість діалектів, яким притаманні певні відмінності. Ці відмінності спричинені територіальними, соціокультурними особливостями, історичними чинниками, які призвели до варіативності і відхилень від стандартів у словниковому складі, орфографії, фонетиці і граматиці [Колісник 2014].

Одним із найважчих питань лінгвістики є визначення статусу певного територіального різновиду даної реалізації мовної системи – мова це чи діалект? Досі вчені не можуть назвати точну кількість людських мов на земній кулі саме тому, що залишається невизначеним мовний або діалектний статус окремих систем. Структурні особливості не можуть бути покладені в основу розрізнення мови й діалекту, тому що є діалекти однієї мови, які між собою структурно більш віддалені, ніж окремі близькоспоріднені мови. І все

ж діалект – це реальність. Найменший територіальний різновид мови – говірка, яка вживається в одному чи в декількох населених пунктах. Говірки об'єднуються в говори (діалекти), а говори – в групу говорів чи наріччя. Деякі вчені вважають діалект проміжною ланкою між говором і наріччям.

Основною причиною виникнення територіальних різновидів мови є утруднення і послаблення зв'язків між різними місцевими угрупованнями мовної спільності, що зумовлюється географічними, економічними, політичними, релігійними, демографічними та іншими обставинами. Межі між окремими діалектами дуже нечіткі, окремі мовні риси охоплюють різну територію, їхні кордони, які в картографічних зображеннях називаються ізоглосами, перетинаються, і лише досить приблизно можна встановити територію поширення мовного явища (яка називається його ареалом), як і кордони самих діалектів. За ступенем стійкості при визначенні діалектних ареалів найбільше важать фонетичні явища, після них ідуть морфологічні, а лексичні ізоглоси найрозмитіші. На основі нечіткості діалектних кордонів деякі лінгвісти прийшли до заперечення існування самих діалектів, але такий погляд спростовується реальністю діалектних рис та їх територіальною обмеженістю.

Отже, існування мови на значній території неминуче веде до її діалектної диференціації. Тлумачення поняття діалект характеризується різноманітністю. Визначення різних учених доповнюють одне одного, створюючи цілісну картину мовного розвитку.

1.1.2 Класифікація діалектів. Сучасна англійська літературна мова складається з діалектів територій, що зараз є складовими частинами Об'єданого Королівства. Діалекти англійської мови систематизуються на основі регіонального критерію, відповідно до географічних зон півдня та півночі, а ті в свою чергу можна розподілити на конкретні підзони. Класифікація сучасних англійських територіальних діалектів є досить важким завданням, оскільки межі діалектів є досить розмитими, а мовний стандарт все більше і більше проникає в сферу розповсюдження діалектної мови.

Відомий лінгвіст Д. Крістал як і багато вчених підрозділяє діалекти на територіальні й соціальні. Однак він також виділяє два підкласи територіальних діалектів: міські (*urban dialects*) і сільські (*rural dialects*) [Crystal 1997].

З іншого боку П. Традгіл пропонує класифікацію діалектів, засновану на принципі їхньої внутрішньомовної структури, і виділяє інші два класи: традиційні (*traditional dialects*) та мейнстрім (*mainstream dialects*). В основному діалекти традиційної групи поширені в сільській місцевості, однак вони зустрічаються й у деяких містах, особливо в Шотландії. Традиційні діалекти в максимальному ступені зберігають риси, успадковані від минулих поколінь осілого населення країни [Trudgill 1994]. Традиційні діалекти дуже обмежено використовуються в реальному житті, однак вони часто фігурують у діалектній літературі, збірниках місцевого фольклору. Таке обмежене використання традиційних діалектів іноді помилково розглядають як ознаку їхнього вимирання, оскільки носіями традиційних діалектів є в основному люди літнього віку. Однак цей процес компенсується виникненням великого числа нових діалектів, особливо в міських районах. На відміну від традиційних діалектів, мейнстрім діалекти широко використовуються в повсякденному спілкуванні [Trudgill 1994].

Найбільш вживаною є класифікація за територіальним поділом. Багатьма діалектологами за основу прийнята класифікація А. Елліса. Вчений виділяє північні, середні, східні, західні, південні діалекти [Коновалов 2005].

Підтвердженням доцільності класифікації діалектів на південні та північні можуть слугувати роботи Д. Престона і Р. Шайя [Preston, Shuy 1988], Дж. Сміта [Smith, Lance 1979], які, досліджуючи діалекти англійської мови США, розподіляли їх на основні групи «Північ» і «Південь» з подальшим виділенням конкретних регіонів, аналогічно розподілу діалектів, запропонованого Д. Крісталом. Тому, вивчаючи будь-який діалект англійської мови, ми можемо віднести його до однієї з основних груп, спираючись на регіональний принцип класифікації.

В ході досліджень щодо типізації англійських діалектів, Лужаниця О. І. у

своїй роботі зазначає, що сучасна лінгвістична ситуація Англії характеризується співіснуванням декількох видів діалектів, які протиставляються дослідниками за такими критеріями: часовому, структурному, соціофункціональному, просторово-культурному.

Відповідно до часового критерію, діалекти Англії поділяються на традиційні діалекти та сучасні або превалюючі. Під традиційними діалектами розуміються діалекти, що використовуються у віддалених районах країни, периферії, представники старшого покоління, неосвіченою частиною населення. Вони представляють релікти старих діалектних форм, що використовувались в повсякденному використанні та поширені у середньовічній та новоанглійській період та відповідають тому, що найчастіше мають на увазі під поняттям «діалект». Під превалюючими (сучасними) діалектами розуміються сучасні, видозмінені діалектні форми, які виникли в результаті нівеліровки діалектних ознак і з одного боку представляють поєднання стандартних та нестандартних англійських діалектів, а з іншої – залишкові форми територіальних діалектів, що відрізняються від літературної мови орфоепічними особливостями.

Згідно зі структурним критерієм, в Англії виділяються «справжні» діалекти та змішані діалекти, в яких одним із компонентів обов'язково виступає літературна мова. До «справжніх» діалектів відносять традиційні територіальні діалекти на основі гомогенності їх мовної структури. Діалекти другої категорії часто порівнюють з превалюючими діалектами, оскільки вони представляють сполучення елементів діалекту та літературної мови.

Соціокультурний критерій передбачає диференціацію діалектів, що детерміновані за такими показниками, як сфера використання діалекту та індивідуальні характеристики носіїв діалекту. Згідно першому критерію, діалекти Англії протиставляються на стандартний англійський – діалект, що використовується на рівні офіційного спілкування та власне діалекти – ідіоми, що функціонують у неофіційному спілкуванні.

Під просторово-культурним у дослідженні Лужаниці О. І. розуміється давно усталена в англійському мовознавстві диференціація діалектів залежно

від місця функціонування: діалекти сільської або міської місцевості. В ході цього дослідження були вивчені типологічні особливості кожного з запропонованих лінгвістами типів та був зроблений висновок, що мова йде не про декілька типів діалектів, а про два: традиційні територіальні діалекти (сільські діалекти) та сучасні превалюючі діалекти (міські діалекти) [Лужаниця 2005].

Отже, мова Великобританії дуже багатогранна і неоднорідна. І хоча, існує багато класифікацій діалектів, найбільш уживаною є класифікація А. Елліса, що досить точно відбиває діалектну карту сучасної Великобританії.

1.1.3 Екстралінгвістичні передмови формування культурно-маркованої лексики даремського та кетського діалектів. Формування і розвиток будь якої мови тісно пов'язаний з історією народу та комплексом соціолінгвістичних факторів, які зумовлюють особливість її мовної системи. Вивчення національно-культурного компонента значень слів стає майже неможливим без дослідження екстралінгвістичних факторів. Серед таких передумов лінгвісти найчастіше виділяють історичні, культурні / мовні контакти та зв'язки, природно-кліматичні та географічні умови, низку культурно-освітніх та соціо-економічних чинників, мовну політику, тощо.

Результати вивчення особливостей північно-східного діалекту та його складових, висвітлено у працях М. Пірса, Дж. Біла, Л. Бурбано-Елізондо, К. Ямаса та ін. При цьому значну роль у виникненні зацікавленості дослідників відіграє те, що внаслідок свого історичного розвитку мова цього регіону значно відрізняється від стандартної англійської мови та інших діалектів Англії. Насамперед, це пов'язано з тим, що північно-східний діалект походить своїм корінням до одного з найстаріших діалектів англійської мови, а саме Нортумбрійського, літературні пам'ятники якого дійшли до нас із давньоанглійського періоду. В них ми знаходимо підтвердження того, що вже в той період мова, притаманна Нортумбрії, значно відрізнялася від тієї, яка функціонувала в інших королівствах, особливо у саксонських поселеннях на заході та півдні [Beal 2012].

Слова з культуроспецифічними значеннями відображають та передають не тільки спосіб життя, характерний для певного суспільства, але також і спосіб мислення [Вежбицька 2001]. Традиційні терміни і фрази, асоційовані з Північною Англією, в основному взяті зі сфер життя робітників у сільській місцевості: фермерство, рибальство, гірська промисловість. У територіальних діалектах північної Англії багато скандинавізмів, які не зустрічаються в літературній мові [Ярцева 2004]. Крім того, північні діалекти мають оригінальну лексику, використовувану в побутовій сфері, спеціальні форми вираження вітання, прощання.

Дарем – графство на північному сході Англії. Столиця – місто Дарем. Графство розташоване на узбережжі Північного моря, в басейні річок Уір і Тис. Графство межує з Тайном і Уіром, Північним Йоркширом, Камбрією і Нортумберлендом.

Визначні пам'ятки Дарема – Кафедральний собор норманських часів та замок XI століття.

Історичний центр міста височіє на скелястому березі річки Уір. В середні віки цей стрімчак здавався ідеальним місцем для будівництва укріплень для захисту від шотландців. Даремський замок заснував Вільгельм Завойовник, проте невдовзі оборону Північної Англії від шотландців було доручено місцевому єпископу – найбільшому в цих краях феодалу. Крім своєї оборонної ролі, середньовічний Дарем привертав натовпи паломників, які бажали поклонитися мощам св. Кутберта Ліндісфарнського. Вони були поміщені в соборному храмі Діви Марії, закладеному в 1093 році в романському стилі.

У XV столітті під заступництвом місцевих єпископів була заснована Даремська школа – одна з найстаріших у країні. 1832 року за сприяння єпископа було засновано Даремський університет, для потреб якого незабаром було передано давній замок.

Економіка графства Дарем здебільшого заснована на сфері послуг, індустріальна промисловість Дарема має глибокі історичні корені – вугілля тут добували, починаючи з часів короля Стефана Блуаського (1092-1154

роки). У XIX столітті в місті набуло поширення виготовлення органів, виробництво пива, килимів, паперу. Транспортна система Дарема включає в себе залізницю, розташований неподалік від Дарлінгтона аеропорт «Тис Валі» і морський порт «Хартлпул». Тіздейл з 1974 по 2009 рік був округом місцевого самоврядування в Графстві Дарем, Англія.

У староанглійський період кентський діалект був розповсюджений майже по всій південній території Англії, але з переходом до середньоанглійського періоду, з появою мідлендських діалектів, територія кентського діалекту значно скоротилась. З появою лондонського діалекту кентський почав поступово вимирати, а згодом і зовсім зник. Кентський діалект, проте, є дуже цікавим для вивчення, адже він включав у себе важкі синтаксичні конструкції староанглійської мови та спрощену фонетичну систему вже на початку середньоанглійського періоду [Расторгуєва 2003].

Кент – графство на південно-сході Англії, яке ще називають «садом Англії». Традиційно основою Кента вважається сільське господарство, графство навіть називають «Сад Англії» через плантації хмелю, які зустрічаються тут майже на кожному кроці, але останнім часом зростає роль промисловості та сфери послуг.

На півдні знаходяться болота Ромні та дуже лісиста область Вільд. Ромнійські вівці Кента славляться своєю довгою шерстю. Маєтки графства невеликі завдяки існуючому тут давньосаксонському звичаю, за яким всі діти успадковують рівні частини маєтку.

Англосакси під керівництвом Хенгіста і Хорси заснували у Кенті королівство. У 597 році Кентербері став християнською митрополією острова.

У IX, X і XI століттях Кент сильно постраждав від спустошення данами. Після завоювання норманами, він був подарований Вільгельмом I його братові Одону.

Виробництво цементу, паперу і вугледобування були важливими галузями промисловості в Кенті в XIX і XX століттях. Цемент вийшов на перший план в XIX столітті, коли почалися масштабні будівельні роботи.

Перші паперові фабрики Кента знаходились на річці Дарент, притоках річки Медуей, і на річці Стоур. В кінці XIX століття величезні вітряки були побудовані в Дартфорді і Нортфліті.

Перша пасажирська залізниця Британії, яка використовувала локомотивну тягу, проходила в Кенті. Вона була відкрита в 1830 році і тягнулася від Кентербері до Вітстабла. Пізніше ця гілка значно розширилася і об'єдналася з залізницею від Грінвіча до Лондона.

У XVII століття напружені відносини між Великобританією і Нідерландами з Францією привели до нарощування в графстві військової сили. Після голландського рейду на річці Медвій, що закінчився перемогою французьких військ, по всьому узбережжю Кента були побудовані форти.

У XVIII столітті через війни з Францією річка Медвій стала головною базою для британського флоту, з якої він міг атакувати голандське і французьке узбережжя. Чатем – велике місто в Великобританії в графстві Кент, у XIX-початку XX століття був одним з найважливіших, поряд з Ньюкаслем і Портсмутом, центрів військового кораблебудування Британської імперії.

На початку XIX століття вздовж кентського узбережжя активно діяли контрабандисти. Банди, такі як Адлінгтонська, провозили в графство спиртні напої, тютюн і сіль, а шерсть і інші товари вивозили морем до Франції.

Поява національно-культурного компоненту в значеннях слів пов'язана з явищами та подіями екстралінгвістичного характеру. В такий спосіб структура слова, формуючи свою семантику, відображає в собі особливості культури, мислення, світогляду та ідеології певного народу.

1.2 Регіональна ідентичність та мова

Поняття «ідентичність» походить одночасно від двох складових: *idem* (лат. означає – тотожний, подібний) та *ipse* (лат. означає – самість, або самого

себе) [Мусієздов 2014]. Відтак ідентичність означає одночасно і унікальність індивіда (спільноти), і його (їх) приналежність до певного об'єкта ототожнення – іншої людини, місця, території, етносу, конфесії тощо.

Активно вивчаються регіональна (Г. О. Шушаріна), гендерна (І. В. Денисова, Л. А. Нефедова та інші), культурно-мовна (Д. Г. Демидова) етнічна та національна ідентичність (Н. В. Мірзаханян, І. В. Курьянова, Є. В. Кузнецова) [Матузкова 2012].

Проблематика процесів формування регіональної ідентичності досліджується в роботах вітчизняних та зарубіжних авторів С. Роккана, М. Рябчука, Л. Нагорної, А. Гуцала, Г. Зеленько, Є. Кіш, І. Ковалю, І. Кресіної, І. Кураса, І. Прізела, М. Шульги, Р. Шпорлюка, Т. Кузьо та інших.

Окремі аспекти осмислення понять «ідентичність» та «регіон» містяться у працях українських дослідників М. Дністрянського, В. Кубійовича, Л. Нагорної, Я. Верменич, М. Долішнього, П. Надолішнього, М. Панчука, М. Кармазіної, І. Зварича, О. Зорич та інших.

Незважаючи на те, що дослідження ідентичності є традиційною темою в гуманітарних науках, вивчення проблем, безпосередньо пов'язаних із явищами рівня, недостатньо вивчено. Це можливо пояснити відсутністю теоретико-методологічної концептуалізації поняття «регіональна ідентичність», а також міждисциплінарними бар'єрами в її вивченні. Усвідомлення механізмів розвитку регіональної ідентичності та сценаріїв її дрейфу необхідно для попередження негативної ідентичності і розвитку ресурсів багатокультурності.

Регіональну ідентичність можливо традиційно віднести до одного з рівнів територіальної ідентичності. Регіональна і локальна ідентифікації служать одним із визначальних і стабілізуючих (хоча і важко виокремлюваних) чинників формування культурно-історичної і соціально-територіальної спільноти. Із точки зору Шарля Ріка, «фактор регіональної ідентичності» є «націоналітарним» твердженням регіонального колективу, «голосом регіональної групи» [Шарль 1996].

Регіональна ідентичність характеризується психологічним зв'язком, що

відчуває житель певного регіону з місцем його життя, та особливим типом особистості, що формується на цій території і в діяльності якого виражається «дух регіону». Цей зв'язок з місцем носить явний або прихований характер, проте обов'язково впливає на життя та діяльність людини [Мурзина 2003].

Регіональна ідентичність може ґрунтуватися на минулій і сучасній спадщині, а також на їх різноманітних взаємовпливах та комбінаціях. Це джерело регіональної самосвідомості, що підтримує у мешканців бажання діяти від імені регіону, асоціювати себе з ним – важлива складова регіонального розвитку.

Регіональна ідентичність не є апіорі властива регіону. Можливі ситуації, коли регіон не володіє власною ідентичністю, проте в ньому існують інші ідентичності: локальні, індивідуальні, соціальні чи функціональні [Ковалева 2010]. Досліджуючи цей феномен, культуролог Л. Ковалева виокремлює три типи регіональної ідентичності. Перший ґрунтується на історичній спадщині. Вона формується на минулих досягненнях, важливих для цієї спільноти, або ж на соціокультурній, природній чи соціально-економічній спадщині. Другий тип – це проєктна ідентичність, яка ґрунтується на регіональному проєкті, більш орієнтованому на майбутнє регіону, аніж на його минулому. Третій тип ідентичності – це рефлексія на буденне життя та сучасний образ життя. Він може містити сукупність елементів, які належать до різних типів ідентичності. На практиці, як правило, можливе одночасне існування всіх типів ідентичностей [Ковалева 2010].

Регіональна ідентичність може мати як позитивний, так і негативний відтінок. Позитивний відтінок належить до символів та знаків, які обираються регіональною спільнотою для презентації регіону в міжрегіональному просторі, тобто сприйняття регіону зсередини. Відповідно негативний характер регіональної ідентичності пов'язаний зі сприйняттям регіону ззовні, з боку інших учасників міжрегіональних відносин. Важливою рисою ідентичності є її мінливість, здатність постійно створювати нові форми ідентичностей [Ковалева 2010].

Регіональна ідентичність постає як динамічна структура, яка проявляється у процесі формування «репертуару» повсякденних практик. Рухливість регіональної ідентичності викликана в тому числі об'єктивними умовами, триваючими змінами у фізичному просторі (переміщенням кордонів, зміною ландшафту, зміною архітектурних споруд і т.п.). Зі змінами фізичного простору змінюються і ціннісні уявлення, символи, життєвий уклад і соціальні відносини індивідів. Регіональна ідентичність може посилюватися (мати статус «артикульована регіональна ідентичність») і послаблюватися («зникаюча регіональна ідентичність») в результаті зміни саме ціннісної компоненти. Територіальна спільність, до якої людина відчуває причетність, завжди буде обмежена конкретним місцем розвитку (місто, область, село або ж досить широкий простір – країна, регіон, материк).

Розглядаючи структуру регіональної ідентичності, доцільно звернутися до праць П. Франкенберга і Й. Шубауера, які показують, що регіональна ідентичність включає наступні елементи. Перший елемент – когнітивний; мова йде про те, що громадяни повинні бути інформовані про існування свого регіону і його географічні межі. Це, у свою чергу, вимагає певних знань про свій регіон і про сусідні регіони з тим, щоб «свій» регіон можна було легше відмежувати від «чужих». Населення регіону має знати про деякі його характеристики, будь це фізико-географічні особливості, особлива історія або економіка. Другий елемент регіональної ідентичності – афірмативний – виступає формою інтерпретації когнітивного елемента і включає набір емоцій щодо свого регіону, а також те, якою мірою регіон забезпечує рамки для спільних емоцій і почуття солідарності. Афірмативний і когнітивний елементи ідентичності пов'язані із третім елементом – інструментальним, коли регіон використовується як база для соціальної та політичної мобілізації населення та колективної діяльності. Інструментальний елемент можна вважати вищим елементом у тому сенсі, що він розвивається на основі перших двох – когнітивного й афірмативного. Інструментальний елемент ідентичності проявляється в особливій політичній культурі населення

(насамперед в електоральній культурі), але ще більше – в оформленні регіональних партій і рухів [Frankenberg, Schulbauer 1994].

Розглядаючи процес формування регіональної ідентичності, слід зазначити, що в різних типах регіонів механізм формування регіональної ідентичності має ряд характерних ознак. Особливо це стосується прикордонних територій: будучи периферією країни, вони стають центром регіону, життя якого диктується певними правилами. Таким чином, прикордонні – це не два прилеглих регіону по різні боки кордону, а єдиний соціальний простір. Прикордонні регіони включають у себе дві площини співпраці – міждержавну і міжрегіональну. Для успішного функціонування транскордонного регіону необхідна зацікавленість субрегіонів, наявність у них відповідних повноважень для організації транскордонних контактів, тобто субрегіон повинен бути повноцінним актором міжнародних відносин. Регіональна ідентифікація у прикордонних районах – елемент громадської або особистісної свідомості, в якому відбивається свідомість територіальної спільності своїх інтересів як у відносинах з іншими спільнотами своєї нації, так і у відношенні до територіальних спільнот сусідньої держави. Стартовою точкою для побудови регіону є економіка, оскільки регіон, у першу чергу, створюється як поле для економічного співробітництва. Будучи спочатку політичним проектом, транскордонний регіон поступово «обростає» політичними і економічними зв'язками і стає «природним» регіоном [Зуєва 2005].

Одним із компонентів регіональної ідентичності є діалект. Діалекти пов'язані з проблемою класової нерівності, і до недавнього масового поширення нормативної англійської були індикатором походження, освіти, культурних позицій. Діалект, на думку Л. Вейсгербера, є мовним освоєнням рідних регіонів, оскільки він перетворює конкретний простір в духовну батьківщину. Засоби діалекту поширюються на те, що доступне його носіям в безпосередньому досвіді: діалект і реальне життя села, доступна всім просторова і духовна сфера в значній мірі збігаються, при цьому сам діалект виступає як особлива мова локально пов'язаних споконвічних занять жителя

даної території. Саме у даному соціумі способи бачення і судження знаходять в їх діалектному вираженні, аж до застиглих оборотів і прислів'їв, життєвого значення і дієвість в самому безпосередньому сенсі слова [Вейсгербер 1993]. Актуальні, значимі для діалектоносіїв уявлення про навколишню дійсність неминуче відбиваються в мові у вигляді концептуальних понять, які реалізуються, в першу чергу, на лексико-фразеологічному рівні діалекту, що відображає регіональну ідентичність суспільства.

У рамках діалектології до питань регіональної ідентичності звертаються під час опису діалектної мовної особистості, вивчення фрагментів діалектної мовної картини світу. Вивчення діалектної мовної особистості будується на основі аналізу численних записів діалектної мови, які можуть бути доказом сформованості регіональної ідентичності мешканців певної місцевості. Розшифровки записів мови діалектоносіїв можуть бути інтерпретовані з різних точок зору: когнітивної, вербально-семантичної, прагматичної. Когнітивна складова передбачає аналіз мовної картини світу. Вербально-семантичний напрямок дослідження діалектної мови спрямовано на виявлення локально обмежених у вживанні мовних знаків різних ярусів. Вивчення прагматичної сторони мови діалектоносія акцентує увагу на розкритті специфіки репрезентації типових особливостей мовленнєвої поведінки.

Діалектна лексика відображає людський досвід осягнення природи, відносин, що складаються в суспільстві, власної психічної і розумової діяльності в узагальненому вигляді. Дійсність «проектується» в семантику природної мови, і отримана мовна картина світу відрізняється від світу дійсності інших спільнот етносу чи нації.

1.3 Етнографічна лексика

На всіх етапах розвитку суспільства мова нерозривно пов'язана з життям народу, його культурою. У мові відображаються елементи матеріальної,

духовної, моральної культури народу. Мова являє собою історію етносу – його носія, а лексика безпосередньо реагує на всі зміни в житті народу. Ні фонетика, ні граматики мови не можуть показати нам умови життя народу так повно, як лексика. Ось тому на всіх етапах розвитку мовознавства велике місце приділялося складанню словників, вивчення лексичного складу мови. Як підкреслює К. М. Мусаєв, вивчення лексики за тематичними групами представляється найбільш вірним в дослідженні словникового запасу. Слідуючи цьому методу, можна отримати уявлення про природні умови, в яких проходило життя народу, про основні заняття, особливості господарства, житла, суспільно-політичного устрою. Вивченням мовних одиниць в культурно-історичному та етнографічному контексті займається етнолінгвістика. У широкому значенні етнолінгвістика включає всю сферу взаємодії між мовою і етносом, у вузькому – етнолінгвістика розглядається як розділ мовознавства, що вивчає співвідношення мови і духовної культури, народної творчості і народного менталітету.

Академік Н. І. Толстой відзначає також, що етнолінгвістика «не є простий гібрид мовознавства та етнології або суміш окремих елементів того і іншого. Це наука, як і ряд інших змішаних дисциплін, яка чітко визначає аспект, в якому формується і функціонує мова» [Толстой 1983]. Таким аспектом або культурно-історичним контекстом в нашому випадку є етнографічна лексика. У етнолінгвістиці, на думку Н. І. Толстого, мова «завжди залишається основним предметом дослідження незалежно від того, яка субстанція (мовна або немовна) і яка функція (комунікативна, обрядова, міфологічна і т.п.) аналізується», вивчення мови в культурно-історичному контексті стає «додатковим джерелом, а в ряді випадків і вирішальним критерієм реконструкції вихідного значення слова і напрямку його семантичної еволюції» [Толстой 1983].

Етнолінгвістичні дослідження неможливі без урахування даних етнографії та лінгвістики. У предметах етнографії розглядають відображення етнічних особливостей матеріальної і духовної культури народу, звичаїв і традицій. Лінгвістам необхідно знати результати наукового пошуку

фольклористів та етнографів. І, навпаки, останні в свою чергу повинні спиратися на відомості, здобуті лінгвістами. Інакше кажучи, етнографічна лексика, яка акумулює в собі мовні дані про матеріальну і духовну культуру етносу, служить цінним джерелом етнолінгвістичного осмислення цієї спадщини, його опису і відтворення в можливих межах.

У різних словниках слово «етнографія» трактується по-різному. Наприклад, в енциклопедичному словнику 1896 року дається таке визначення етнографії: «... наука, що вивчає культуру первісних народів і тих верств культурних народів, які зберегли риси первісного ладу» [Брокгауз 1896]. Отже, сукупність слів будь-якої мови, що вживаються для опису побуту, традицій і звичаїв народу, становлять етнографічну лексику.

Визначено також розділи етнографічних явищ:

1. Матеріальна культура (їжа, способи добування їжі, форми господарства; приручення тварин; знаряддя; зброя; помешкання; одяг і прикраси).
2. Соціальний лад (шлюб і сім'я, громадські союзи).
3. Духовна культура (мова і релігія; моральність, мистецтво, поезія; письмо).

Етнографічну лексику іноді зближують з професійною. Для цього, дійсно, є певні підстави. Однак етнографічна лексика на відміну від професійної є приналежністю не до обмеженої групи осіб, об'єднаних однією професією, а до переважної більшості носіїв мови і відноситься до сфери виробництва або позначає найменування предметів і знарядь праці певних ремесел і промислів.

У будь-якій мові в залежності від сфери вживання виділяються два лексичних шари слів: один – більш численний – його складають слова загальнонародної мови, інший – слова, що вживаються населенням певної території. Вони складають місцеву діалектну лексику, яка дає поняття про предмети та явища, характерні для господарства, побуту та культури жителів певної території.

Етнографічну лексику, як певну тематичну групу лексичного розряду,

можна розділити на загальноновживану і діалектну. Діалектні етнографізми відображають діалектну ідентичність, мовну, діалектну картину світу, значущість певних концептів для співтовариства. Специфіка діалектних етнографізмів базується на особливостях діалектів як форм існування мови. Одним із видів діалектизмів є лексичні (власно лексичні, лексико-семантичні, етнографізми). Етнографічними діалектними словами, або етнографізмами, називають такі лексичні одиниці, які позначають реалії і поняття матеріальної й духовної культури певної етнографічної групи чи кількох споріднених груп, обмежені ареалом, що приблизно збігається з ареалом діалекту або групи споріднених діалектів. Особливостями діалектних етнографізмів є:

- 1) територіальна обмеженість;
  - 2) соціальна обумовленість, а саме: поширення серед певної соціальної групи (нижчого слою суспільства) у повсякденному мовленні;
  - 3) фрагментарність парадигматичних відношень на тій підставі, що діалектні етнографізми, які закріплені у словниках, утворюють меншу кількість лексико-семантичних груп ніж літературна мова, а наповненість семантичних полів не виходить за межі діалектного узусу;
  - 4) існування ареального виду зв'язку, що виражається в існуванні географічних синонімів;
  - 5) функціонування переважно в усній формі і відносно обмеженою сферою вживання;
  - 6) є вербалізацією регіональної ідентичності кожного етносу чи нації.
- Отже, багатовікова історія англійців, їх матеріальна і духовна культура, національні традиції і звичаї, господарсько-економічний уклад життя – все це знаходить відображення в мові, точніше, в етнографічній лексиці.

РОЗДІЛ 2

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЕТНОГРАФІЧНІЙ ЛЕКСИЦІ ДІАЛЕКТІВ АНГЛІЇ

Оскільки основним завданням даної дипломної роботи було: виявити регіональну ідентичність у етнографічній лексиці діалектів Англії XIX століття (графства Дарем (район Тіздейл) та графства Кент), тож даний розділ присвячений дослідженню діалектних лексичних одиниць графства Дарем (район Тіздейл) та графства Кент.

Дослідження проводилося на матеріалі двох діалектних словників: «Словник провінційних слів, що використовуються в Тіздейлі в графстві Дарем» Джона Рассела Сміта [Smith 1849] та «Словник кентського діалекту та провінціалізмів, які використовуються в графстві Кент» Вільяма Дугласа Паріша [Parish 1887].

За матеріалом словників методом суцільної вибірки було виокремлено 199 лексем, які складають діалектну картину графства Дарем (район Тіздейл) XIX ст. та 266 лексем, які складають діалектну картину графства Кент XIX ст.

Критерієм відбору послужила семантична цінність лексики, принцип відповідності певній тематиці та принцип логічного структурування мовних одиниць. Уся відібрана лексика була розподілена на тематичні групи.

2.1 Етнографічна лексика даремського діалекту

За твердженням М. Ф. Уейкліна [Wakelin 1977], лексика діалектів Англії настільки відрізняється від регіону до регіону, що навіть лінгвісти можуть виявити територіальні відмінності слів діалектів. Тому, мабуть, традиційний словниковий склад регіону був і залишається відмінною рисою діалектів

північного сходу Англії. До його складу входять мовні одиниці на позначення речей, які є унікальними, оскільки вони віддзеркалюють історію лише цього регіону. Основними джерелами поповнення лексики стають розповсюдженні в цьому регіоні галузі промисловості. Цікаво зазначити, що вагому частку лексики складають саме терміни, пов'язані з видобуванням вугілля. Окрім того, значний внесок складає кораблебудівна й комерційна лексика [Lendrum 2001]. Однак, зазначене розмаїття словникового складу північно-східного діалекту досліджується переважно у площині етимології та його сприйняття різними поколіннями.

Дослідження щодо функціонування лексичних одиниць північно-східного діалекту відзеркалено в роботах А. Сімелбауер та Л. Бурбано-Елізондо. У них було підкреслено, що лише деякі слова, наприклад *tattie* – «картопля», *lug* – «вухо», ще й досі залишаються широко вживаними навіть серед молоді, решта ж лексики північно-східного діалекту або поступово переходить до пасивної у використанні, або зберігається лише в мовленні старшого покоління та навіть переходить до складу архаїзмів та історизмів. Це пов'язано з так званим «вирівнюванням діалекту» [Trudgill 1986] під яким розуміють зменшення або стирання маркованих варіантів. Під час цього локалізовані форми зникають, оскільки мовлення носіїв різних варіантів вирівнюється і лінгвістично наближається до одного спільного різновиду [Kerwill 2003] – літературної мови. Причини виникнення цього явища пов'язують, у першу чергу, зі значними соціальними, культурними та технологічними змінами у Великій Британії взагалі та на північному сході Англії зокрема. Вчені вказують на те, що кращі засоби зв'язку та транспортування підвищили загальну спроможність міграції населення як у межах регіонів так і поза ними, що призвело до масового руйнування історично сформованих територіальних діалектних зон, а також до системних змін у мовній матерії самих діалектів [Milroy 1987]. Вони також зазначають, що зміни у традиційних регіональних секторах промисловості (агропромисловому, вугледобувному, кораблебудівному, металургійному та ін.), особливо із середини ХХ століття, значно вплинули на суспільний

розвиток певних регіонів та їх діалектів [Townsend 1975].

У ході аналізу етнографізмів діалекту графства Дарем, лексика була поділена на такі тематичні категорії: робота, одяг, їжа, розваги та свята, вірування, людина. Кожна категорія має свої семантичні та лінгвістичні особливості.

1. Робота.

Було відібрано 46 слів. За даними аналізу категорію «Робота» можна розділити на підкатегорії: вугледобування (13 слів) та сільське господарство (33 слів). Остання ділиться на скотарство, вівчарство, бджільництво, землегосподарство.

Вугледобування: *ass* – «попіл», *ass-midden* – «купа, в яку збирається попіл», *back-band* – «міцний залізний ланцюг, що підтримує візок», *belt* – «збудували», *biold* – «побудувати», *corf* – «кошик з плетених виробів, який використовується для витягування вугілля з ями», *cowl-rake* – «залізний інвентар для згрібання тліючого вугілля або попелу», *crank* – «вигнута залізна вісь, що використовується при повороті колеса або точильного каменю», *grime* – «чорна пляма від вугілля або кіптяви», *grime* – «чорніти вугіллям або кіптявою», *trouble* – «розрив або перешкода в пласті вугілля», *chimley* – «димар», *chimley-nuik* – «димохідний закуток».

Сільське господарство:

Скотарство: *batten* – «солома двох снопів, зв'язаних між собою», *bawsand-faced* – «лисий; застосовується до коней та великої рогатої худоби», *bees* – «велика рогата худоба, заражена від звірів», *bowel-hole* – «отвір у стіні сараю або стайні для подачі світла», *braffam* – «нашийник для тяглового коня», *cart-jack* – «опора з двох кінцівок, яка використовується для підтримки кузова візка, щоб зняти колесо», *cletch* – «виводок курей, качок або гусенят», *cluves* – «копита великої рогатої худоби та свиней», *commether* – «іди сюди – адресоване коням», *drought* – «застосовується до упряжки коней у поєднанні з возом або плугом», *gear* – «запрягати коней», *gee* – «термін, який використовується для коня, коли йому потрібно повернути праворуч», *half-back* – «адресовано коням, коли їм потрібно повернути

ліворуч», *heck-back* – «адресовано коням, коли їм потрібно повернути ліворуч», *pike* – «велика купа сіна», *dess* – «сіно, скошене зверху вниз».

Вівчарство: *clip* – «шерсть стрижена за один рік», *clip* – «стригти овець», *clipping* – «стрижка овець», *dodd* – «зрізати брудну шерсть з хвостів овець і біля них», *gimmer* – «вівця від року до двох років».

Бджільництво: *imp* – «доповнення до вулика», *cast* – «бджолиний рій».

Землегосподарство: *badger* – «продавець кукурудзи», *balke* – «незорана земля», *clump* – «невелика кругла плантація», *compost* – «суміш ґрунту», *cooter* – «сошник, переднє залізо плуга», *delve* – «копати», *rag-stone* – «камінь для загострення знарядь, таких як лопата для сіна, сокира», *scuffler* – «сільськогосподарське знаряддя», *shearing* – «жнива», *staddle* – «каркас на кам'яних стовпах, для встановлення стопок кукурудзи».

Семантичний аналіз слів графства Дарем (район Тіздейл) показує, що жителі займались сільським господарством та вугледобуванням. Наприклад, іменник *corf* – «кошик з плетених виробів, який використовується для витягування вугілля з ями», вказує на те, що мешканці добували вугілля не спеціальними приладами, а виробленими власноруч. Однак, іменник *cowl-rake* – «залізний інвентар для згрібання тліючого вугілля або попелу», дає зрозуміти, що були спеціальні знаряддя праці для вугледобування. Іменник *grime* – «чорна пляма від вугілля або кіптяви» відображає тяжку працю робітників.

Розвинутим було і сільське господарство. Іменники *cooter* – «сошник, переднє залізо плуга», *rag-stone* – «камінь близько п'яти або шести дюймів завдовжки і дюйм завширшки, використовуваний робітниками та іншими для загострення своїх знарядь, таких як лопата для сіна, сокира», *scuffler* – «сільськогосподарське знаряддя» вказують на різноманітність знарядь праці для землеробства. Жителі також вирощували кукурудзу: *clump* – «невелика кругла плантація», *staddle* – «каркас на кам'яних стовпах, для встановлення стопок кукурудзи». Під час роботи використовували кінську силу: *drought* – «застосовується до упряжки коней у поєднанні з возом або плугом».

Було розвинуте і вівчарство: *clip* – «стрижка вовни за один рік», *clipping*

– «стрижка овець».

На розвинуте бджільництво вказують слова *imp* – «доповнення до вулика», *cast* – «бджолиний рій».

Частиномовний аналіз показав, що категорія «Робота» складається з 36 дієслів, 5 іменників, 2 прикметників, 4 вигуків.

За морфологічним аналізом наявні прості слова (*ass, belt, bield, corf, crank, grime, grime, trouble, chimley, batten, beess, cletch, cluves, commether, drought, gear, gee, pike, dess, clip, clip, clipping, dodd, gimmer, imp, cast, balke, clump, compost, cooter, delve*); похідні від простих слів (*clip – clipping*); складні слова (*braffam, badger, scuffler, shearing, staddle*); складні слова, що пишуться через дефіс (*ass-midden, back-band, cowl-rake, chimley-nuik, bawsand-faced, bowel-hole, cart-jack, half-back, heck-back, rag-stone*).

Отже, у Даремі була розвинута вугледобувна промисловість. Займалися різними формами сільського господарства: скотарством, вівчарством, бджільництвом, землегосподарством.

2. Одяг

Було відібрано 33 слова: *calliminky* – «різновид бавовни», *cap-screed* – «поля капелюха», *claise* – «одяг», *claith* – «тканина», *claith* – «одягати», *claithing* – «одяг», *clothing* – «одяг», *clogs* – «різновид взуття; верхня частина зроблена з міцної шкіри, а підошва – повністю з дерева», *diking-mittens* – «великі рукавички з кінської шкіри», *driss* – «сукня», *duds* – «чоловічий одяг», *duffle* – «груба тканина, світло-сірого кольору», *flype* – «поля капелюха», *gallowses* – «підтяжки для утримання бриджів», *gore* – «трикутний шматок тканини або льону», *harden-sack* – «сукня, яку носять земляки, зайняті в сільському господарстві», *hoggers* – «панчохи», *hood* – «покриття з чорного шовку для голови, яке носили літні жінки нижчого класу, особливо на похоронах», *lume* – «ткацький верстат», *mittens* – «рукавички, без проділу для кожного пальця; зазвичай з вовни або зі шкіри», *tob-cap* – «шапка жіноча, з зав'язуванням під підборіддям», *mud* – «короткий цвях із заліза або дерева, яким користуються шевці», *point* – «орнаментована частина панчохи», *harden-sark* – «сукня, яку носять сільськогосподарські

робітники», *shibbin* – «шнурки зі шкіри», *slay* – «гребінець, зроблений з розщепленого очерету і закріплений усередині ткацького верстату», *sparables* – «дрібні цвяхи, якими користуються шевці», *spoil* – «невеликий циліндричний дерев'яний каркас, який використовують ткачі для намотування ниток або пряжі», *tammy* – «різновид вовняної тканини», *webster* – «ткач», *creel* – «кошик містив шерсть, коли її прядли на вовняному колесі», *cut* – «певна кількість пряжі», *broach* – «залізний або дерев'яний шпindel, що належить до великого колеса, що використовується для прядіння вовни».

Семантичний аналіз слів графства Дарем (район Тіздейл) показує, що ткачі виготовляли одяг на спеціальному обладнанні: *lume* – «ткацький верстат», *slay* – «своєрідний гребінець, зроблений з розщепленого очерету і закріплений усередині ткацького верстату», *spoil* – «невеликий циліндричний дерев'яний каркас, який використовують ткачі для намотування ниток або пряжі, на якій формується основа».

Займалися прядінням вовни: *broach* – «залізний або дерев'яний шпindel, що належить до великого колеса, що використовується для прядіння вовни», *creel* – «кошик у вертикальному положенні раніше містив шерсть, коли її кардували, і прядли на вовняному колесі», *tammy* – «різновид вовняної тканини».

Іменники *sparables* – «дрібні цвяхи, якими користуються шевці», *mud* – «короткий цвях із заліза або дерева, яким користуються шевці», дають зрозуміти, що взуття виготовляли власноруч.

Для заняття сільським господарством використовували спеціальний одяг для чоловіків *harden-sack* – «своєрідний комбінезон, який носять земляки, зайняті в сільському господарстві» та жінок *harden-sark* – «вільна сукня, що сягає нижче колін, яку носять сільськогосподарські робітники».

Частиномовний аналіз показав, що категорія «Одяг» складається з 1 дієслова та 32 іменників.

За морфологічним аналізом наявні прості слова (*claise, claith, claith, clething, clogs, driss, duds, duffle, flype, gallowses, gore, hoggers, hood, lume, mittens, mud, point, creel, cut, broach, shibbin, slay, sparables, spoil, tammy,*

webster); похідні від простих слів (*claiith – claiithing*); складні слова (*calliminky*); складні слова, що пишуться через дефіс (*cap-screed, diking-mittens, harden-sack, mob-cap, harden-sark*).

Отже, з аналізу слів робимо висновки, що у Даремі виготовляли одяг та взуття. Завдяки розвинутому вівчарству одяг виготовляли з вовни. Оскільки у графстві було розвинуте сільське господарство, то існував спеціальний одяг для заняття землеробством.

3. Їжа

Було відібрано 47 слів: *birtle* – «яблуко», *black puddin* – «пудинг, зроблений із крові свині», *blue milk* – «знежирене молоко», *blue-milk cheese* – «сир з знежиреного молока», *butter and brede* – «масло і хліб», *cabbish* – «капуста», *chizzle* – «пшеничні висівки», *colley* – «термін для бекону, а також для м'яса», *collop* – «шматочок бекону», *crowdie* – «каша з вівсянки на сніданок», *cuke* – «готувати», *cuke* – «кухар», *cum* – «зварювання молока при виготовленні сиру», *curran* – «смородина», *curran berries* – «смородина чорна, біла або червона», *dazed* – «застосовується до не добре пропеченого хліба; також до м'яса, смаженого на занадто повільному вогні», *delf* – «тарілки та посуд», *dish-clout* – «кухонний рушник», *dog* – «дерев'яний домашній посуд, що використовується для підсмажування хліба», *dresser* – «предмет побутових меблів, у нижній частині є шафи, у верхній – полиці для тарілок», *dripping* – «жир і підлива зі смаженого м'яса», *dubler* – «глиняний посуд круглої форми», *efter-temsings* – «борошно грубого помелу», *gibraltar-rock* – «різновид мармурової солодощі, виготовленої з коричневого цукру та борошна», *gildert* – «пастка для лову дрібних птахів, коли на землі лежить сніг», *girdle* – «залізна тарілка круглої форми, яка підвішена за ручку над вогнем; на ній випікають коржі», *gooseberry-fool* – «аґрус подрібнений і змішаний з вершками і цукром», *hard-corn* – «назва пшениці або маслин при вирощуванні», *haver-cake* – «вівсяний пиріг», *haver-meal* – «вівсяні пластівці», *leemer* – «горіх», *mang* – «пюре з висівок; це суміш ячменю або вівса, меленого з лущинням», *old-peg* – «старий молочний сир», *peer* – «груша», *queen-cake* – «солодкий торт», *rolling-pin* – «циліндричний шматок

дерева, що звужується на кожному кінці, для катання паштета», *same* – «свиняче сало», *spice* – «пряники», *spice cake* – «торт зі смородиною», *tatie* – «картопля», *tharf-cake* – «торт з простої їжі та води», *beestlins* – «молоко, яке корова дає протягом короткого часу після отелення», *bake* – «випікати», *crate* – «кошик для перенесення глиняного посуду», *frumety* – «пшениця, зварена в молоці, приправлена і підсолоджена», *carlings* – «карлінг», *yule-cake* – «торт, який готують на Різдво і подають із сиром і фруктами напередодні Різдва».

Семантичний аналіз слів графства Дарем (район Тіздейл) показує, що жителі виготовляли сир: *sum* – «застосовується для зварювання молока при виготовленні сиру», *blue-milk cheese* – «сир із знежиреного молока».

Оскільки мешканці багато працювали, то мали жирну їжу: *dripping* – «жир і підлива зі смаженого м'яса»

Для приготування їжі використовували різноманітний посуд: *delf* – «тарілки та посуд», *dog* – «дерев'яний домашній посуд, що використовується для підсмажування хліба», *dubler* – «глиняний посуд круглої форми, глазурований тільки всередині», *girdle* – «залізна тарілка круглої форми, яка підвішена за ручку над вогнем». Проаналізувавши ці слова, робимо висновок, що для виготовлення посуду використовували дерево, залізо, глину.

У графстві Дарем (район Тіздейл) було розвинене сільське господарство. Прикладами у категорії «Їжа» слугують назви фруктів, овочів, ягід: *birtle* – «яблуко», *peer* – «груша», *tatie* – «картопля», *cabbish* – «капуста», *curran* – «смородина», *curran berries* – «смородина».

У словнику знайдено різні торти, що свідчить про гостинність жителів Північної Англії. Наприклад, *queen-cake* – «солодкий торт», *haver-cake* – «вівсяний пиріг, випечений на кільці», *tharf-cake* – «торт із простої їжі та води», *black puddin* – «пудинг, приготований із свинячої крові, сала і набитий в кишки», *yule-cake* – «торт, який готують на Різдво і подають із сиром і фруктами напередодні Різдва».

Частинимовний аналіз показав, що категорія «Їжа» складається з 3 дієслів, 42 іменників та 2 прикметників.

За морфологічним аналізом наявні прості слова (*birtle*, *cheese*, *cabbish*,

chizzle, colley, collop, cuke, cuke, cum, curran, dog, dresser, dripping, dubbler, dazed, delf, gildert, girdle, leemer, mang, peer, same, spice, tatie, beestlins, bake, crate, frumety, carlings); похідні від простих слів (*curran – curran berries*); складні слова, що пишуться через дефіс (*blue-milk, dish-clout, efter-temsings, gibraltar-rock, gooseberry-fool, hard-corn, haver-cake, haver-meal, old-peg, queen-cake, rolling-pin, tharf-cake, yule-cake*); словосполучення (*black puddin, blue milk, curran berries, spice cake*); сполучення слів (*butter and brede*).

Отже, з аналізу слів робимо висновки, що жителі займались виготовленням сиру, вирощували фрукти та овочі завдяки розвиненому сільському господарству. Про привітність жителів свідчить виготовлення тортів.

4. Розваги та свята.

Було відібрано 26 слів:

Розваги (21 слово): *dribblets* – «гра зі скляними шарами», *duck and drake* – «дозвілля серед хлопчиків; тонкий плоский камінь кидають уздовж поверхні води так, щоб торкнутися кілька разів перед затопленням», *fullock* – «несправедливий рух рукою, замість того, щоб направляти скляний шар лише пальцями», *gam* – «гра», *gew-gaw* – «музичний інструмент, який називають єврейською арфою», *hitch* – «стрибки на одній нозі – вид спорту серед хлопчиків», *hitch-i-beds* – «спорт серед дівчат, які стрибають на одній нозі в крейдовому просторі і ведуть перед собою ногою шматок глиняного посуду», *hunting-the-hare* – «полювання на зайця; хлопчача розвага», *haliday* – «свято», *jig* – «легкий недбалий танець», *kite* – «іграшка з паперу, літання якої в повітрі – улюблена розвага хлопчиків», *mell-supper* – «жнива, коли у пана їдять, п'ють, танцюють», *nine-holes* – «сільська гра», *pitch-halfpenny* – «сільська розвага», *potato-gun* – «гра для хлопчиків; картопля, нарізана тонкими скибочками і протиснута крізь перо, утворює заряд», *sling* – «розвага для хлопчиків; знаряддя для метання каменів, утворене з короткого шкіряного ремінця та струн, прикріплених до його кінцівок», *spangie* – «гра з скляними шарами», *spell and knorr* – «розвага для хлопчиків; кнорр – це невелика дерев'яна кулька», *tip-tap-toe* – «дитяча гра на грифелі», *tip-cat* –

«гра між двома хлопчиками дещо схожа на крикет», *new-year's gift* – «новорічний подарунок».

У словнику подано різноманітні ігри для хлопчиків: *duck and drake, hitch, hunting-the-hare, kite, potato-gun, spell and knorr, tip-cat*. Ігор для дівчаток значно менше, наприклад, *hitch-i-beds*. Це може свідчити про те, що дівчатка не витрачали багато часу на розваги.

Іменник *gew-gaw* – «музичний інструмент, який називають єврейською арфою», свідчить про музичні здібності мешканців.

Свята (5 слів): *bane-fire* – «багаття; застосовується зазвичай до вогнищ, розпалених на святкування 5 листопада Ніч Гая Фокса», *May-pole* – «1 травня», *New-year's morning* – «Новий рік», *Nut-crack neet* – «Горіхова ніч», *Royal-oak day* – «День королівського дуба, 29 травня».

Семантичний аналіз слів показує, що мешканці графства Дарем (район Тіздейл) відзначали свята. А саме: *bane-fire* – «багаття; застосовується зазвичай до вогнищ, розпалених на святкування 5 листопада Ніч Гая Фокса», *May-pole* – «високий стовп, прикрашений квітами та прапорами, навколо якого танцювали селяни 1 травня», *New-year's morning* – «новорічний ранок», *Nut-crack neet* – «Горіхова ніч», *Royal-oak day* – «День королівського дуба, 29 травня; раніше в цей день був звичай прикрашати голову коней у каретах, фургонах і возах дубовим листям». З опису свят бачимо, що були певні традиції та обряди під час святкування.

Частиномовний аналіз показав, що категорія «Розваги та свята» складається з 2 дієслів, 24 іменників.

За морфологічним аналізом наявні прості слова (*dribblets, gam, hitch, haliday, jig, kite, sling*); похідні від простих слів (*gam – gew-gaw, hitch – hitch-i-beds*); складні слова (*fullock, spangie*); складні слова, що пишуться через дефіс (*Bane-fire, May-pole, New-year's morning, Nut-crack neet, Royal-oak day, new-year's gift, gew-gaw, hitch-i-beds, hunting-the-hare, mell-supper, nine-holes, pitch-halfpenny, potato-gun, tip-tap-toe, tip-cat*); сполучення слів (*duck and drake, spell and knorr*).

Отже, у графстві Дарем відзначали різні свята: 1 травня, 29 травня – День королівського дуба, 5 листопада – Ніч Гая Фокса, Новий рік. З аналізу слів робимо висновок, що хлопці витрачали більше часу на розваги ніж дівчата.

5. Вірування.

Було відібрано 18 слів: *carling Sunday* – «недільний день, що передує Вербній неділі», *Easter Sunday* – «Пасхальна неділя», *fassens-een* – «Вечір Масляного вівторка», *Kirsmas* – «Різдво», *kirsen* – «хрестити», *kirsnin* – «хрещення», *Palm Sunday* – «Вербна неділя», *Paste-egg day* – «Пасхальна неділя», *paste-eggs* – «яйця, зварені дуже круто і пофарбовані в різні кольори; їх дарують дітям і вони кидають їх у Великодню неділю в поля», *queer* – «хор церкви», *sarmon* – «проповідь», *sol-book* – «рукописна книга, що містить ноти, пристосовані для навчання співу, а також збірку псалмів», *Yule* – «Різдво», *yule-clog* – «колода дерев, покладена у вогонь на Святвечір», *collop-Monday* – «день, що передує Масляному вівторку», *Pancake-Tuesday* – «Масляний вівторок», *merry-neet* – «танок в селі на Різдво».

Семантичний аналіз слів показує, що мешканці графства Дарем (район Тіздейл) були віруючими людьми. Іменники *queer* – «хор церкви», *sarmon* – «проповідь», *sol-book* – «рукописна книга, що містить ноти, пристосовані для навчання співу, а також збірку псалмів» свідчать, що була церква. Наступні слова свідчать про хрещення: *kirsen* – «хрестити», *kirsnin* – «хрещення».

Відзначали свята, кожне свято має свої традиції: *Easter Sunday* – «Пасхальна неділя», *carling sunday* – «неділя, що передує Вербній», *Palm Sunday* – «наступна неділя перед Великоднем», *collop-monday* – «день, що передує Масляному вівторку». У словнику наявні дві назви свята Різдва – *Yule* та *Kirsmas*.

Існували різні традиції святкування. Наприклад, у селі на Різдво виконували танок *merry-neet*. На Великдень – *paste-eggs* – «яйця, зварені дуже круто і пофарбовані в різні кольори; їх дарують дітям і вони кидають їх у Великодню неділю в поля».

Частиномовний аналіз показав, що категорія «Вірування» складається з

1 дієслова, 17 іменників.

За морфологічним аналізом наявні прості слова (*Kirsmas, kirsen, kirsnin, queer, sarmon, Yule*); похідні від простих слів (*Yule – yule-clog*); складні слова, що пишуться через дефіс (*fassens-een, Paste-egg day, paste-eggs, sol-book, yule-clog, collop-monday, Pancake-tuesday, merry-neet*); словосполучення (*carling sunday, Easter Sunday, Palm Sunday*).

Отже, жителі Дарема були віруючими людьми, існувала церква. Відзначали Пасху, Різдво, Масляницю. Були різні звичаї при святкуванні.

6. Людина.

Було відібрано 29 слів: *cris-cross* – «ознака людини, яка не може написати своє ім'я», *cute* – «розумний, кмітливий», *daffle* – «виявити ознаки розпаду пам'яті та розумових здібностей», *daft* – «слабкий розумом, дурний», *dandy-prat* – «маленького або незначного зросту», *darnton trod* – «ті, хто не має над ним ніякої влади, попереджають хлопчика, який зробив якийсь зло, щоб він міг уникнути покарання», *deave* – «глухий», *dree* – «самотній», *drucken* – «п'яний», *dulbert* – «дурна людина», *dull* – «тупий слух», *fendy* – «працьовитий», *fulish* – «дурний», *gentle-folks* – «особи вищих станів», *hash* – «суворий», *hask* – «грубий», *hector* – «бути зухвалим», *jackanapes* – «нахабний хлопчина», *lusty* – «термін, що застосовується до людини, яка є товстою», *l'yam* – «кульгавий», *l'yanely* – «самотній», *mad* – «злий», *maundering* – «безрадісний», *may-gezzlin* – «дурна людина», *tim* – «вважаюче скромний», *near* – «ощадливий», *put-about* – «роздратований», *rackle* – «безладна людина», *stracklin* – «бездіяльна, розсіяна людина».

Семантичний аналіз слів показує, що у мешканців графства Дарем (район Тіздейл) були певні вади. На це вказують наступні слова: *daffle* – «виявити ознаки розпаду пам'яті та розумових здібностей», *deave* – «глухий», *dull* – «тупий слух, погано чути», *cris-cross* – «ознака людини, яка не може написати своє ім'я».

Прикметник *fendy* – «працьовитий» вказує на працелюбність жителів, що є необхідним при зайнятості у сільському господарстві. Іменник *cute* – «розумний, кмітливий» є необхідним при роботі, особливо при

вугледобуванні.

Велика кількість слів у розділі «Людина» має негативний характер. Наприклад, *dree* – «самотній, нудний», *l'yanely* – «самотній», *maundering* – «безрадісний, бездіяльний», *stracklin* – «бездіяльна, розсіяна людина». Самотність може бути спричинена пияцтвом, слово *drucken* – «п'яний» вказує на це. Деякі слова вказують на суворий характер: *hash* – «суворий», *hask* – «жорсткий, грубий», *put-about* – «роздратований». Суворість характеру може бути спричинена важкою роботою при вугледобування.

Частиномовний аналіз показав, що категорія «Людина» складається з 4 дієслів, 10 іменників, 13 прикметників, 2 прийменників минулого часу.

За морфологічним аналізом наявні прості слова (*cute, daffle, daft, deave, dree, drucken, dulbert, dull, fendy, fulish, mim, near, hash, hask, hector, jackanapes, lusty, l'yam, l'yanely, mad, maundering, rackle, stracklin*); складні слова, що пишуться через дефіс (*cris-cross, dandy-prat, gentle-folks, may-gezzlin, put-about*); словосполучення (*darnton trod*).

Отже, з аналізу слів робимо висновки, що жителі були охочими до праці. У той же час тяжка праця спричиняла поганий настрій та вади.

Отже, категорії: «Робота», «Одяг», «Їжа», «Розваги та свята», «Вірування», «Людина» – включають діалектну лексику, яка, як було сказано у 1 розділі, вербалізує регіональну ідентичність – опис життєвих реалій за допомогою мовних засобів.

2.2 Етнографічна лексика кентського діалекту

У ході аналізу етнографізмів діалекту графства Кент, лексика була поділена на такі тематичні категорії: робота, одяг, їжа, розваги та свята, вірування, людина. Кожна категорія має свої семантичні та лінгвістичні

особливості.

1. Робота.

Було відібрано 113 слів. За даними аналізу категорію «Робота» можна розділити на підкатегорії: вугледобування (5 слів), морська справа (28 слів), сільське господарство (71 слово), лісове господарство (4 слова), хмелярство (5 слів).

Підкатегорія сільське господарство включає скотарство, вівчарство, бджільництво, землегосподарство, садівництво.

Вугледобування: *bodge* – «ящик для зберігання вугілля, перенесення попелу», *coal-shoot* – «вугілля», *maund* – «великий круглий кошик для розвантаження вугілля», *melt* – «міра в два бушелі вугілля», *moan* – «кошик для розвантаження вугілля».

Морська справа: *banyan-day* – «морський термін для тих днів, коли морякам не подають м'яса», *barbel* – «своєрідна спідниця, яку носили рибалки у фолкстоні», *baully* – «човен», *bawley* – «невеликий рибальський присмак», *beckett* – «жорсткий шнур, за допомогою якого гачок кріпиться до судна під час лову вугрів», *bib* – «назва серед рибалок Фолкстона для поутера», *blue-slutters* – «дуже великий вид восьминога», *boneless* – «північний вітер», *chop-sticks* – «хрестоподібні палички, до яких кріпляться шнури в паут рибалці», *doling* – «рибальський човен з двома щоглами», *downward* – «південно-східний вітер», *out* – «північний, північно-східний або східний вітер», *fleet* – «канал для проходу човнів і суден», *gangway* – «прохід», *gate* – «шлях від скель до моря», *heaf* – «гачок, яким користуються рибалки у Фолкстоні», *hope* – «місце для якірної стоянки кораблів», *hoveler* – «човняр, який виходить на допомогу кораблям, які зазнають лиха», *kittens* – «кошики, в які риба упакована на пляжі у Фолкстоні, щоб відправити поїздом до Лондона та інших місць», *lug-sand* – «пісок, на якому рибалки знаходять приманку», *palter* – «викрадати судна», *peck* – «ніж, який використовували рибалки», *shale* – «сітка рибальської сітки», *shot-net* – «сітка для скумбрії», *shotver-men* – «рибалки скумбрії», *stent* – «кількість устриць, яку можуть добути за один день», *taant* – «дуже високий; це морське слово, яке зазвичай

застосовується до щогл корабля», *water-burn* – «фосфоресцентний вигляд моря».

Сільське господарство:

Скотарство: *brandy* – «корова», *barth* – «укриття для великої рогатої худоби», *beasts* – «перші прийоми молока після отелення корови», *biskins* – «перші прийоми молока після того, як корова отелилася», *bun* – «відлучене теля, яке ще не виросло в телицю», *cade-lamb* – «домашнє ягня», *drove way* – «дорога для вигону худоби та з боліт», *looker* – «той, хто доглядає за овець і велику рогату худобу, що пасуться на болотах», *stoch* – «сказано про худобу, яка ступає по землі, коли вона волога», *brockman* – «вершник», *collarmaker* – «шорник, який працює на фермерів; він займається ремонтом і виготовленням кінських нашійників», *coupling bat* – «шматок круглої деревини, прикріплений до свердла або кільця двох плугових коней, щоб утримувати їх разом», *draught* – «брус, до якого закріплюються сліди всіх коней, коли чотири використовуються на плузі», *flicking-tooth-comb* – «гребінець для гриви коня», *forehorse* – «передній кінь в упряжці», *horse-road* – «дорога для коней», *lead* – «конопляна поводка орного коня», *rip* – «кошик, який розвішується з кожного боку коня для перевезення вантажів, таких як риба, сіль, пісок».

Вівчарство: *clat* – «видалення згустків бруду, вовни між задніх лап овець», *clip* – «стригти овець», *coterell* – «невеликий пагорб на болотах, до якого пастухи та їх отари можуть піти, коли солончаки затопить приплив», *dag-wool* – «відрізана вовна», *tiver* – «червона охра для маркування овець», *tye* – «широке загальне пасовище».

Бджільництво: *heeve* – «бджолиний вулик», *heeve* – «розводити бджіл».

Землегосподарство: *muck about* – «тяжко працювати», *mate* – «супутник; товариш; товариш по роботі; друг; використовуються, зокрема, чоловіком чи дружиною один до одного», *bat* – «довга ручка коси», *bagging-hook* – «вигнуте ріжуче знаряддя, дуже схоже на серп», *brake-plough* – «плуг для очищення землі між вирощуваними рослинами», *brush* – «косити траву, яка росте над полем», *dibble* – «сільськогосподарський інструмент для створення

отворів у землі, куди можна посадити рослини або насіння», *doles* – «короткі ручки, які виступають з коси і за які косарка тримає її під час косіння», *drawhook* – «знаряддя для очищення каналів і звільнення їх від бур'янів, що складається з тризубої вилки, зігнутої так, щоб утворити гачок, і прикріпленої до довгої ручки», *hook* – «сільськогосподарський інструмент для різання», *pea-hook* – «інструмент для різання гороху», *snead* – «довга ручка коси», *striking-plough* – «плуг, який використовується в деяких частинах Кенту», *swap* – «знаряддя для збирання гороху», *baily-boy* – «хлопчик, якого найняв фермер, щоб щодня ходити по землі, щоб переконатися, що все в порядку, і виконати всю необхідну роботу», *shining stick* – «тонка очищена палиця, яку раніше несли сільськогосподарські робітники на ярмарках, щоб показати, що вони шукають роботу на наступний рік», *bond* – «пучок скрученої соломи або сіна, яким пов'язаний сніп кукурудзи або сіно», *brut* – «зламати молоді пагони картоплі», *clamp* – «купа манголда, ріпи чи картоплі, покрита соломною та землею, щоб зберегти їх взимку», *clavel* – «зерно кукурудзи, очищене від лущиння», *ear* – «орати», *eend* – «кінець плужної борозни», *ess* – «великий хробак», *fatten* – «бур'ян», *hell-weed* – «своєрідний заплутаний бур'ян без помітного кореня», *fild* – «поле», *gavelkind* – «стародавнє володіння в Кенті, за яким землі батька були поділені між усіма його синами; або землі брата, що вмирає без потомства, серед усіх братів, що залишилися в живих», *house* – «забрати кукурудзу з поля в сарай», *kidware* – «горох; квасоля», *podder* – «назва, дана квасолі, гороху, або таким овочам, які мають стручки», *shock* – «сніп кукурудзи», *sickle* – «вигнутий гачок для різання кукурудзи», *warps* – «окремі шматки зораної землі, розділені борознами», *wheat-shear* – «зрізати пшеницю».

Садівництво: *saxes* – «шматочки стебла квасолі для лову вухаверток у персикових та інших плодкових деревах», *cherry apples* – «сорт яблук», *currantberries* – «смородина», *gayzels* – «чорна смородина», *goff* – «найпоширеніший вид яблук», *grape-vine* – «лоза, яка приносить виноград», *july-bug* – «коричневий жук, який з'являється в липні», *june-bug* – «зелений жук, менший за липневого жука, якого зазвичай можна знайти в червні»,

peekings – «прибирання плодових дерев», *spud* – «садовий інструмент для прибирання бур'янів», *stone-fruit* – «сливи, персики, вишні; фрукти класифікуються як тверді, яблука та груші».

Лісове господарство: *fall* – «частина зростаючого підлісу, готового до валки або зрізання», *karfe* – «отвір, зроблений першими ударами сокири при рубанні дров», *wood-reeve* – «лісничий; відповідальний за догляд та управління лісами», *wood-shuck* – «покупець зрубаної деревини».

Хмелярство: *hopper* – «збирач хмелю», *hopping* – «сезон збирання хмелю», *horse* – «розташування жердин для хмелю, перев'язаних упоперек від пагорба до пагорба», *maund* – «великий круглий відкритий плетений кошик для перевезення хмелю», *hop* – «збирати хміль».

Семантичний аналіз слів графства Кент показує, що було розвинуте вугледобування. На це вказують слова: *bodge* – «ящик для зберігання вугілля, перенесення попелу», *coal-shoot* – «вугілля», *moan* – «кошик, призначений для розвантаження вугілля».

Оскільки Кент омивається Північним морем (на півночі) та протоками Ла-Манш (на півдні) та Па-де-Кале (на сході та південному сході), річки графства – Медуей (основна ріка), Стаур та Дарент, то була розвинена морська справа. Популярною була рибалка. Використовували різні знаряддя для лову риби: *shale* – «сітка рибальської сітки», *shot-net* – «сітка для скумбрії», *beckett* – «жорсткий шнур, за допомогою якого гачок кріпиться до судна під час лову вугрів». Також знаходимо різні назви човна: *doling* – «рибальський човен з двома щоглами, кожна з яких несе вітрило», *baully* – «човен».

Про велику кількість риби свідчить слово *kittens* – «кошки, в які рибу пакують на пляжі у Фолкстоні, щоб відправити поїздом до Лондона та інших місць». Тобто риби було настільки багато, що її продавали у інших містах.

Звісно, моряки слідкували за напрямом вітру. У словнику подано наступні слова: *boneless* – «розбещеність Борея, північний вітер», *downward* – «кажуть, що вітер південно-східний», *out* – «північний, північно-східний або східний вітер».

Розвиненим було хмелярство. Кент називають «Сад Англії» через плантації хмелю. У словнику це підтверджують наступні слова: *hopper* – «збирач хмелю», *hopping* – «сезон збирання хмелю», *horse* – «розташування жердин для хмелю, перев'язаних упоперек від пагорба до пагорба».

Слова *tye* – «широке загальне пасовище», *clip* – «стригти овець», *tiver* – «червона охра для маркування овець», вказують на розвинене вівчарство. Іменник *coterell* – «невеликий піднятий пагорб на болотах, на якому пастухи та їх отари можуть усамітнитися, коли солончаки затоплені припливом» вказує на болотяну місцевість. Спеціальна професія догляду за вівцями та великою рогатою худобою, які пасуться на болотах, підтверджує наявність болотяної місцевості у Кенті: *looker* – «той, хто доглядає овець і велику рогату худобу, що пасуться на болотах».

Клімат Кента – один із найтепліших у Британії. Він чудово підходить для садівництва. Жителі вирощували фрукти та ягоди: *cherry apples* – «сорт яблук», *goff* – «найпоширеніший вид яблук», *stone-fruit* – «сливи, персики, вишні; фрукти класифікуються як тверді, яблука та груші», *gayzels* – «чорна смородина». Використовували садовий інструмент: *spud* – «садовий інструмент для прибирання бур'янів». Для боротьби з комахами використовували *saxes* – «сухі порожнисті стебла; шматочки стебла квасолі завдовжки близько восьми дюймів, використовували для лову вухаверток у персикових та інших плодкових деревах».

Сонячний клімат сприяв розвитку сільського господарства. Використовували різноманітний інструмент: *brake-plough* – «плуг для гальмування, або очищення землі між вирощуванням рослин», *dibble* – «сільськогосподарський інструмент для створення отворів у землі, куди можна посадити рослини або насіння», *striking-plough* – «своєрідний плуг, який використовується в деяких частинах Кенту». На вирощування гороху, квасолі, ріпи, картоплі, кукурудзи вказують наступні слова: *kidware* – «горох; квасоля», *podder* – «назва, дана квасолі, гороху, або таким овочам, які мають стручки», *clamp* – «купа манголда, ріпи чи картоплі, покрита соломною та землею, щоб зберегти їх взимку», *clavel* – «зерно кукурудзи, очищене від

лушпиння».

Іменник *mate* – «супутник; товариш; товариш по роботі; друг; використовуються, зокрема, чоловіком чи дружиною один до одного», вказує на те, що чоловік та дружина могли працювати разом.

Цікавим є пошук роботи: *shining stick* – «тонка очищена палиця, яку раніше несли сільськогосподарські робітники на ярмарках, щоб показати, що вони шукають роботу на наступний рік».

Коней використовували у сільському господарстві. Їх запрягали у плуг: *coupling bat* – «шматок круглої деревини, прикріплений до свердла двох плугових коней, щоб утримувати їх разом», *draught* – «заготівля, до якої закріплюються сліди всіх коней, коли чотири використовуються на плузі». Також коней використовували для перевезення вантажів: *rip* – «кошик, який розвішується з кожного боку коня для перевезення вантажів, таких як риба, сіль, пісок».

Частиномовний аналіз показав, що категорія «Робота» складається з 12 дієслів, 98 іменників, 2 прикметників, 1 прислівника.

За морфологічним аналізом наявні прості слова (*bodge, maund, melt, moan, barbel, baully, bawley, beckett, bib, boneless, doling, downward, out, fleet, gate, heaf, hope, hoveler, kittens, palter, peck, shale, stent, taant, brandy, barth, beasts, biskins, bun, drove way, looker, stoch, draught, lead, rip, clat, clip, coterell, tiver, tye, heeve, heeve, mate, bat, brush, dibble, doles, hook, snead, swap, bond, brut, clamp, clavel, ear, eend, ess, fatten, fild, house, podder, shock, sickle, warps, caxes, gayzels, goff, peekings, spud, fall, karfe, hopper, hopping, horse, maund, hop*); складні слова (*gangway, brockman, collarmaker, forehorse, drawhook, gavelkind, kidware, currantberries*); складні слова, що пишуться через дефіс (*coal-shoot, banyan-day, blue-slutters, chop-sticks, lug-sand, shot-net, shotver-men, water-burn, cade-lamb, flicking-tooth-comb, horse-road, dag-wool, bagging-hook, brake-plough, pea-hook, striking-plough, baily-boy, hell-weed, wheat-shear, grape-vine, july-bug, june-bug, stone-fruit, wood-reeve, wood-shuck*); словосполучення (*coupling bat, muck about, shining stick, cherry apples*).

Отже, проаналізувавши слова робимо висновки, що розвинутим було

вугледобування, морська справа, сільське господарство (скотарство, вівчарство, бджільництво, землегосподарство, садівництво), лісове господарство, хмелярство. Розвитку даних галузей сприяло географічне положення та кліматичні умови.

2. Одяг.

Було відібрано 21 слово: *buck* – «купа одягу, готового до прання», *bucking chamber* – «приміщення, в якому одяг був замочений лугом для підготовки до прання», *buck-wash* – «велика пральна ванна, яка раніше використовувалася в господарствах, коли раз на квартал прали білизну прислуги, змочуючи її в міцному лугу», *dewlaps* – «грубі вовняні панчохи, застібані поверх інших, щоб ноги залишалися в теплі й сухості», *galligaskins* – «штани», *net* – «в'язаний вовняний шарф», *petticoat* – «чоловічий жилет», *rook* – «козирок хлопчачої шапки», *scuffling* – «фартух, у якому можна виконувати важку або брудну роботу», *slop* – «коротке кругле пальто з грубих матеріалів накинуте на голову, яку робітники носять поверх іншого одягу», *smickery* – «нерівномірна; сказано про нитку, коли її прядуть», *smirk* – «розгладити складки з білизни, щоб її легше було згорнути», *spong* – «шити», *stanmel* – «назва, дана різновиду вовняної тканини червоного кольору», *strip-shirt* – «в рукавах сорочки; коли під час роботи чоловік зняв пальто та жилет», *threddle* – «заправити нитку в голку», *tongue* – «виступаюча частина капюшона», *waistcoat* – «підпальто, яке носили представники будь-якої статі», *cad* – «швець», *speck* – «залізний кінчик або носок робітничого чобота», *snob* – «швець».

Семантичний аналіз слів графства Кент показує, що клімат був вологий та мешканці носили грубі вовняні панчохи, застібані поверх інших, щоб ноги залишалися в теплі й сухості – *dewlaps*. На холодний клімат вказує іменник *net* – «в'язаний вовняний шарф». Вовняні панчохи, вовняний шарф виготовляли завдяки розвиненому вівчарству. Була навіть вовняна тканина червоного кольору - *stanmel*.

Оскільки жителі займались сільським господарством, вугледобуванням, то мали спеціальний одяг: *scuffling* – «фартух, у якому можна виконувати

важку або брудну роботу», *slop* – «коротке кругле пальто з грубих матеріалів накинуте на голову, яку робітники носять поверх іншого одягу». Було спеціальне робітниче взуття: *speck* – «залізний кінчик або носок робітничого чобота».

Був особливий спосіб прання. Спочатку одяг готували до прання у спеціальній кімнаті: *bucking chamber* – «приміщення, в якому одяг був замочений лугом для підготовки до прання». Одяг прислуги прали раз на квартал: *buck-wash* – «велика пральна ванна, яка раніше використовувалася в господарствах, коли раз на квартал прали білизну прислуги, змочуючи її в міцному лугу».

Про виготовлення взуття дізнаємося зі слів: *cad* – «швець», *snob* – «швець».

Частиномовний аналіз показав, що категорія «Одяг» складається з 3 прикметників, 14 іменників, 3 дієслів, 1 прислівника.

За морфологічним аналізом наявні прості слова (*buck, net, pook, scuffling, thredde, tongue, cad, speck, snob, slop, smickery, smirk, spong, stanmel*); похідні від простих слів (*buck – bucking chamber, buck-wash*); складні слова (*dewlaps, galligaskins, pettycoat, waistcoat*); складні слова, що пишуться через дефіс (*buck-wash, strip-shirt*); словосполучення (*bucking chamber*).

Отже, жителі виготовляли взуття. Одяг виготовляли з вовни завдяки розвиненому вівчарству. Для заняття брудною та важкою роботою, наприклад вугледобуванням або сільським господарством, використовували спеціальний одяг.

3. Їжа.

Було відібрано 60 слів: *ampery* – «починає псуватися, особливо це стосується сиру», *bever* – «перекус, не обов'язково супроводжуваний напоєм, що приймається між сніданком і вечерею або між вечерею і чаєм», *bloodings* – «чорні пудинги», *boult* – «свинину нарізати шматочками і замаринувати», *boulting tub* – «діжа, в якій маринується свинин», *browsells* – «залишки свині, під час виготовлення сала», *bull-huss* – «велика плямиста риба-собака», *bull-rout* – «бичок», *bunting* – «креветка», *pandle* – «креветка», *butt* –

«невелика плоска рибка, інакше називається камбала», *cade* – «бочка, що містить шістсот оселедців», *carons* – «червоні оселедці», *clams* – «молюски», *miller's thumb* – «риба, яка відома як бичача голова», *ponger* – «великий краб», *folkestone-beef* – «в'ялена риба-собака», *slipper* – «цікава риба, схожа на вугра, з потворною головою на вигляд», *fresh cheese* – «сир і сироватка», *crock butter* – «солоне масло, яке було покладено в глиняну каструлю для зберігання взимку», *fleed* – «жир свині, з якого виготовляють сало», *fleed-cakes* – «торти, приготовані зі свіжої свині», *fleet milk* – «знежирене молоко», *flit-milk* – «знежирене молоко; молоко після зняття вершків», *herring-fare* – «сезон лову оселедця, який починається приблизно в кінці жнив», *herring-hang* – «висока квадратна цегляна кімната, в якій розвішуються оселедці сушитися», *huffkin* – «різновид булочки або торта, який розрізають, змащують маслом і так їдять», *leavener* – «перекус об одинадцятій годині», *nuncheon* – «їжа в середині дня», *pudding-pie* – «плоский торт, схожий на сирний пиріг, з піднятою скоринкою, щоб утримувати невелику кількість заварного крему, зі смородиною, злегка посипаною на поверхню», *ravel-bread* – «біло-коричневий хліб», *saim* – «сало», *seam* – «свиняче сало», *bean-hook* – «невеликий гачок з короткою ручкою, для нарізки квасолі», *cake-bail* – «форма або деко, в якій випікається пиріг», *corse* – «найбільший з тесаків, якими користувався м'ясник», *court-cupboard* – «сервант або шафа, що використовувався раніше для виставлення срібних флаконів, чашок, склянок, кувшинів», *crock* – «глиняна сковорода або горщик, який можна знайти на кожній кухні; використовується для зберігання масла, солі», *dishwasher* – «водяна плиска», *gambrel* – «палиця, якою розкривають і підвішують свиню або іншу забиту тварину», *keeler* – «широка неглибока дерев'яна посудина, в якій молоко охолоджують до вершків», *peel* – «широка дерев'яна лопата з довгою ручкою, яка використовується для закладання хліба в піч», *scran* – «перекус, який робітники беруть із собою в поля», *sowse-tub* – «діжа для маринування м'яса», *bail* – «ручка відра або чайника», *barm* – «пивні дріжджі», *bee-liquor* – «медовуха», *charred* – «напій, отриманий у пивоварні», *cherry-beer* – «напій з вишні», *cleanse* – «налити пиво в бочку», *cockle* – «піч

для сушіння хмелю», *cool-back* – «неглибока чан або діжка, де пиво охолоджується», *cowl* – «пересувна дерев'яна верхівка димаря хмелеварні або солодовні», *elevenses* – «напій або легка закуска об одинадцятій годині дня», *fleet* – «знежирення будь-яких алкогольних напоїв», *green-bag* – «мішок, в якому приносять хміль від саду до хмільнесушильні», *hair* – «полотно над вогнищем, де сушать хміль», *oast* – «піч для сушіння солоду або хмелю», *sinder* – «відстоювати або відокремлювати осад або залишки лікеру», *ton* – «великий чан, в якому обробляють пиво перед тим, як його очищають».

Семантичний аналіз слів графства Кент показує, що в раціоні було багато риби та морепродуктів. Це зумовлено географічним розташуванням: Кент омивається Північним морем (на півночі) та протоками Ла-Манш (на півдні) та Па-де-Кале (на сході та південному сході). Річки графства – Медуей (основна ріка), Стаур та Дарент. Наприклад, у словнику трапляються такі назви риби: *bull-rout* – «бичок», *butt* – «невелика плоска рибка, інакше називається камбала», *capons* – «червоні оселедці», *miller's thumb* – «риба, яка відома як бичача голова» *slipper* – «цікава риба, схожа на вугра, на вигляд з потворною головою», *folkestone-beef* – «в'ялена риба-собака» та назви морепродуктів: *bunting* – «креветка», *pandle* – «креветка», *clams* – «молюски», *ponger* – «великий краб». Була спеціальна кімната, в якій розвішувалися оселедці сушитися: *herring-hang* – «висока квадратна цегляна кімната, в якій розвішуються оселедці сушитися».

У Кенті було розвинуте тваринництво. Слова *sowse-tub* – «ванна для маринування м'яса», *boulting tub* – «діжка, в якій маринується свинина», *boult* – «свинину нарізати шматочками, і так замаринувати» вказують, що було поширене вживання м'яса. Це пов'язано з тим, що жителі були зайняті на важкій роботі у сільському господарстві. Також зі слів *saiime* – «сало», *seam* – «свиняче сало», *fleed* – «внутрішній жир свині, з якого виготовляють сало», робимо висновок, що поширеним було виготовлення сала. Це також пов'язано з зайнятістю у сільському господарстві, садівництві, на вугледобуванні та необхідністю калорійної їжі для роботи. Щоб відновити сили у процесі роботи, люди робили перекуси: *scran* – «перекус, який

робітники беруть із собою в поля», *leavener* – «перекус об одинадцятій годині», *elevenses* – «напій або легка закуска об одинадцятій годині дня», *bever* – «перекус, не обов'язково супроводжуваний напоєм, що приймається між сніданком і вечерею або між вечерею і чаєм».

Зі знарядь, які використовували під час приготування їжі, робимо висновок, що пекли пироги та хліб. На це вказують знаряддя: *peel* – «широка дерев'яна лопата з довгою ручкою, яка використовується для закладання хліба в піч», *cake-bail* – «форма або деко, в якій випікається пиріг». Випікали різноманітні торти: *bloodings* – «чорні пудинги», *fleed-cakes* – «торти, виготовлені зі свіжої свині», *huffkin* – «різновид булочки або торта, який розрізають, змащують маслом і так їдять», *pudding-pie* – «торт, схожий на сирний пиріг» та хліб *ravel-bread* – «біло-коричневий хліб».

Оскільки у Кенті були плантації хмелю, то було поширене виготовлення напоїв. Були різні напої: *bee-liquor* – «медовуха», *cherry-beer* – «своєрідний напій з вишні». Для виготовлення напоїв використовували різноманітний посуд: *cool-back* – «неглибокий чан, або діжка, глибиною 12 або 18 дюймів, де пиво охолоджується», *ton* – «великий чан, в якому обробляють пиво перед тим, як його очищають». Були спеціальні печі для сушіння хмелю: *cockle* – «піч для сушіння хмелю», *oast* – «піч для сушіння солоду або хмелю».

Частиномовний аналіз показав, що категорія «Їжа» складається з 2 прикметників, 54 іменників, 4 дієслів.

За морфологічним аналізом наявні прості слова (*ampery, bever, bloodings, boul, browsells, bunting, pandle, butt, cade, capons, clams, ponger, slipper, fleed, huffkin, leavener, nuncheon, saime, seam, corse, crock, gambrel, keeler, peel, scran, bail, barm, charred, cleanse, cockle, cowl, elevenses, fleet, hair, oast, sinder, ton*); похідні від простих слів (*boul – boulting tub, fleed – fleed-cakes*); складні слова (*dishwasher*); складні слова, що пишуться через дефіс (*bull-huss, bull-rout, folkestone-beef, fleed-cakes, flit-milk, herring-fare, herring-hang, pudding-pie, ravel-bread, bean-hook, cake-bail, court-cupboard, sowse-tub, bee-liquor, cherry-beer, cool-back, green-bag*); словосполучення (*boulting tub, miller's thumb, fresh cheese, crock butter, fleet milk*).

Отже, географічне положення сприяло вживанню в їжу риби та морепродуктів. Завдяки розвиненому хмелярству виготовляли різні напої. Розвинуте тваринництво сприяло вживанню м'ясних виробів. Про гостинність жителів свідчить виготовлення тортів.

4. Розваги та свята.

Було відібрано 11 слів: *doodle-sack* – «волинка», *drophandkerchief* – «гра в інших місцях називається «поцілунок у кільці», *hide and fox* – «хованки; дитяча гра», *huffle* – «весела зустріч; бенкет», *kick-up-jenny* – «гра, в яку грали раніше в кожному трактирі, з кеглями і свинцевим м'ячем, щоб одразу збивати всі кеглі», *shoal-in* – «вибирати сторони в крикеті», *sizing* – «гра з картками», *squirrel-hunting* – «жорстокий вид спорту, в якому раніше люди збиралися на Андріїв день (30 листопада) і під виглядом полювання на білок вчиняли чимало браконьєрства», *stroke-bias* – «змагання на швидкість між кількома селами», *tie* – «пішохідні змагання між двома учасниками», *gooding* – «звичай просити подарунки на День Святого Томи, 21 грудня».

Семантичний аналіз слів графства Кент показує, що мешканці мали різноманітні розваги. Так як у Кенті виготовляли напої, то були і трактири. Існувала гра, в яку грали у трактирах: *kick-up-jenny* – «гра, в яку грали раніше в кожному трактирі, з кеглями і свинцевим м'ячем, щоб одразу збивати всі кеглі».

Діти грали у хованки: *hide and fox* – «хованки; дитяча гра».

Також були інші ігри: *drophandkerchief* – «гра в інших місцях називається «поцілунок у кільці», *sizing* – «гра з картками під назвою».

З дієслова *shoal-in* – «вибирати сторони в крикеті» робимо висновок, що грали у крикет.

Частиномовний аналіз показав, що категорія «Розваги та свята» складається з 1 дієслова, 10 іменників.

За морфологічним аналізом наявні прості слова (*huffle*, *sizing*, *tie*, *gooding*); складні слова (*drophandkerchief*); складні слова, що пишуться через дефіс (*doodle-sack*, *kick-up-jenny*, *squirrel-hunting*, *stroke-bias*, *shoal-in*); сполучення слів (*hide and fox*).

Отже, з аналізу слів бачимо, що у Кенті біли різні розваги, як для дорослих, так і для дітей. Існували спеціальна гра, у яку грали у трактирах, завдяки розвиненому хмелярству.

5. Вірування.

Було відібрано 18 слів: *brief* – «збирання грошей», *championing* – «хлопці та чоловіки, які ходять на Різдвяні свята, співають колядки та пісні», *churching* – «церковна служба», *gifts* – «білі цятки на нігтях пальців», *great church* – «собор в Кентербері завжди так називають в Істрі», *half-baptized* – «приватно хрещений», *heg* – «відьма; фея», *heycourt* – «високий суд, або головний суд абатського монастиря Святого Августина, Кентербері», *holly-boys and ivy-girls* – «у Масляний вівторок у Західному Кенті був звичай мати дві фігури у вигляді хлопчика і дівчинки, одну з остролистих, іншу з плюща. Група дівчат в одній частині села спалувала хлопчика Холлі, якого вони вкрали у хлопців, тоді як хлопці були в іншій частині села та спалували дівчинку Холлі, яку вони вкрали у дівчат», *hoodening* – «у Монктоні, у Східному Кенті, так називають спів колядок напередодні Різдва», *horn-fair* – «щорічний ярмарок, що проходить у Чарльтоні в графстві Кент у День Святого Луки, 18 жовтня», *money-spinner* – «маленький павук повинен принести удачу», *natches* – «виїмки або зубці церковної вежі», *palm-tree* – «тисове дерево», *shingle* – «шматок дуба, що використовувався для церковних шпилів», *tiryen* – «анаграматична форма Трійці», *trush* – «сумочка для стояння на колінах у церкві», *bier-balks* – «церковні доріжки, по яких можна носити гроб і труну».

Семантичний аналіз слів графства Кент показує, що мешканці були віруючими людьми. Святкували Різдво, Пасху. Про святкування Різдва дізнаємося зі слів *championing* – «хлопці та чоловіки, які ходять на Різдвяні свята, співають колядки та пісні» та *hoodening* – «у Монктоні, у Східному Кенті, так називають спів колядок напередодні Різдва».

Про святкування Пасхи дізнаємося з традиції, яка була напередодні Пасхи у Масляний вівторок: *holly-boys and ivy-girls* – «у Масляний вівторок у Західному Кенті був звичай мати дві фігури у вигляді хлопчика і дівчинки,

одну з остролистих, іншу з плюща. Група дівчат в одній частині села спалювала хлопчика Холлі, якого вони вкрали у хлопців, тоді як хлопці були в іншій частині села та спалювали дівчинку Холлі, яку вони вкрали у дівчат». На святкування Пасхи також вказує Вербна неділя, а саме те, як прикрашали церкву: *palm-tree* – «тисове дерево».

Про існування церкви дізнаємося зі слів: *churching* – «церковна служба», *great church* – «собор в Кентербері», *trush* – «сумочка для стояння на колінах у церкві». Слово *natches* – «виїмки або зубці церковної вежі», *shingle* – «шматок дуба, що використовувався для церковних шпилів» вказують на те, що церковні вежі мали особливу будову.

Окрім релігії у Кенті були різні забобони: *money-spinner* – «маленький павук повинен принести удачу». Якщо на нігтях пальців з'являлися білі цятки, то було таке трактування: *gifts* – «білі цятки, які з'являються на нігтях пальців і повинні вказувати на те, що щось наближається».

Частиномовний аналіз показав, що категорія «Вірування» складається з 1 прикметника, 17 іменників.

За морфологічним аналізом наявні прості слова (*brief, championing, churching, gifts, heg, hoodening, natches, shingle, tiryen, trush*); складні слова (*heycourt*); складні слова, що пишуться через дефіс (*half-baptized, horn-fair, money-spinner, palm-tree, bier-balks*); словосполучення (*great church*); сполучення двох складних слів (*holly-boys and ivy-girls*).

Отже, мешканці Кенту були віруючими людьми, існувала церква. Жителі святкували Різдво, Пасху, Масляницю. Були різні традиції під час святкування. Також окрім релігії існували забобони.

6. Людина.

Було відібрано 42 слова: *bleat* – «похмурий», *bodily-ill* – «людина, хвора на бронхіт, лихоманку», *boldrumptious* – «самовпевнений», *boy-beat* – «побитий людиною молодшою за себе», *brown-deep* – «загублений у роздумах», *bruff* – «грубий», *chatsome* – «балакучий», *chavish* – «роздратований», *choaty* – «пухлий; широколиций», *clung* – «не в настрої», *crank* – «веселий», *cruppish* – «роздратований», *dicky* – «не в дусі», *disguised* –

«напідпитку», *dunty* – «дурний, розгублений; це також іноді означає низькорослий, карликовий», *ecker* – «заїкатися», *ellinge* – «самотній», *fease* – «дратівлива дитина», *flue* – «слабкий, хворобливий», *frail* – «роздратований», *frape* – «жінка тривожного темпераменту, яка худне від турботи й хвилювання», *garreted* – «говорили про слабку і дурну людину», *gentleman* – «особа, яка за віком або з інших причин є непрацездатною», *hog-headed* – «упертий», *itch* – «дуже стурбований», *jokesy* – «повний жартів, кумедний», *keg-meg* – «пліткарка», *lace* – «випарювати», *lushington* – «чоловік, який любить випити», *maggoty* – «примхливий», *mannish* – «мужній», *muck* – «зайнята людина», *spalt* – «неуважний, нахабний», *sponsible* – «відповідальний», *spry* – «розумний», *tear-rag* – «груба, буйна дитина», *uncous* – «меланхолія», *unky* – «самотній», *unlucky* – «неслухняний», *whist* – «мовчазний», *workish* – «схильний до роботи, працьовитий», *yawnip* – «лінивий і неохайний хлопець».

Семантичний аналіз слів графства Кент показує, що мешканці полюбили випити: *disguised* – «напідпитку», *lushington* – «чоловік, який любить випити». Така звичка могла бути спричинена плантаціями хмелю, які зустрічалися майже на кожному кроці або меланхолічним настроєм, на що вказують наступні прикметники: *bleat* – «похмурий», *ellinge* – «самотній», *uncous* – «меланхолія», *unky* – «самотній».

У Кенті було розвинуте сільське господарство, вугледобування, садівництво. Отже, люди були працьовиті та завзяті. На це вказують слова: *workish* – «схильний до роботи, працьовитий», *sponsible* – «відповідальний», *spry* – «розумний», *muck* – «зайнята людина». В той же час тяжка праця могла спричиняти хвороби, на що вказує наступне слово: *bodily-ill* – «людина, хвора на бронхіт, лихоманку». Багато роботи могло спричиняти злість, поганий настрій: *bruff* – «грубий», *chavish* – «роздратований», *clung* – «не в настрої», *dicky* – «не в дусі», *frail* – «роздратований».

Частиномовний аналіз показав, що категорія «Людина» складається з 30 прикметників, 9 іменників, 3 дієслів.

За морфологічним аналізом наявні прості слова (*bleat, bruff, chatsome,*

chavish, choaty, clung, crank, cruppish, dicky, disguised, dunty, ecker, ellinge, fease, flue, frail, frape, garreted, itch, jokesy, lace, lushington, maggoty, mannish, muck, spalt, sponsible, spry, uncous, unky, unlucky, whist, workish, yawnpup); складні слова (*boldrumptious, gentleman*); складні слова, що пишуться через дефіс (*bodily-ill, boy-beat, brown-deep, hog-headed, keg-meg, tear-rag*).

Отже, з аналізу слів бачимо, що жителі графства Кент були працьовиті, але важка праця спричиняла хвороби. Мешканці полюбили випити завдяки розвиненому хмелярству.

Отже, категорії: «Робота», «Одяг», «Їжа», «Розваги та свята», «Вірування», «Людина» – включають діалектну лексику, яка, як було сказано у 1 розділі, вербалізує регіональну ідентичність – опис життєвих реалій за допомогою мовних засобів.

2.3 Регіональна ідентичність мешканців графств Кент та Дарем у порівняльному аспекті

Проаналізувавши етнографічну лексику графства Дарем (район Тіздейл) та графства Кент було встановлено спільні та відмінні риси на основі аналізу тематичних категорій слів. У ході аналізу було знайдено етнографічну лексику у кожній тематичній категорії, але їх кількісне та якісне наповнення виявилось різним. Проаналізуємо кожну тематичну категорію.

Категорія «Робота».

У категорії «Робота» було відібрано у словнику графства Дарем 47 слів, у словнику графства Кент 113 слів.

Частиномовний аналіз категорії «Робота» подано у таблиці (див. Табл. 2.1).

Частиномовний аналіз показав, що у словнику графства Дарем переважають дієслова (36 слів), у словнику графства Кент – іменники (98 слів).

Таблиця 2.1

Частиномовний аналіз категорії «Робота»

Частина мови	Графство Дарем	Графство Кент
Вигук	4	0
Дієслово	36	12
Іменник	5	98
Прикметник	2	2
Прислівник	0	1

За морфологічним аналізом у обох словниках більшу кількість становлять прості слова та складні слова, що пишуться через дефіс.

Семантичний аналіз показує, що у Даремі (35 слів) та Кенті (71 слово) розвиненим було сільське господарство. Підкатегорія сільське господарство у обох графствах включає скотарство, вівчарство, бджільництво, землегосподарство. У Кенті додається садівництво, адже сонячний клімат сприяв розвитку цієї галузі.

Особливою рисою графства Кент є хмелярство, адже було багато плантацій хмелю. Також, розвиненою була морська справа – цьому сприяло географічне положення Кенту.

З аналізу бачимо, що у графстві Кент та графстві Дарем займались вугледобуванням.

Категорія «Одяг».

У категорії «Одяг» було відібрано у словнику графства Дарем 33 слова, у словнику графства Кент 21 слово.

Частиномовний аналіз категорії «Одяг» подано у таблиці (див. Табл. 2.2).

Частиномовний аналіз показав, що у обох словниках переважають іменники (Дарем – 32 слова, Кент – 14 слів).

Таблиця 2.2

Частиномовний аналіз категорії «Одяг»

Частина мови	Графство Дарем	Графство Кент
Дієслово	1	3
Іменник	32	14
Прикметник	0	3
Прислівник	0	1

За морфологічним аналізом у обох словниках більшу кількість становлять прості слова.

Семантичний аналіз показує, що у графстві Дарем та Кент одяг виготовляли з вовни, завдяки розвиненому вівчарству. У обох графствах займались виготовленням взуття. У двох словниках знаходимо слова, що описують спеціальний одяг для заняття сільським господарством, адже у Даремі та Кенті було розвинене сільське господарство.

Категорія «Їжа».

У категорії «Їжа» було відібрано у словнику графства Дарем 47 слів, у словнику графства Кент 60 слів.

Частиномовний аналіз категорії «Їжа» подано у таблиці (див. Табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Частиномовний аналіз категорії «Їжа»

Частина мови	Графство Дарем	Графство Кент
Дієслово	3	4
Іменник	42	54
Прикметник	2	2

Частиномовний аналіз показав, що у обох словниках переважають іменники (Дарем – 42 слова, Кент – 54 слова).

За морфологічним аналізом у обох словниках більшу кількість становлять прості слова та складні слова, що пишуться через дефіс.

Семантичний аналіз показує, що у графстві Дарем та Кент виготовляли торти; вирощували овочі, фрукти, ягоди – спричинено зайнятістю у сільському господарстві. Особливістю Кенту є різноманітні морепродукти та спиртні напої, що зумовлено географічним розташуванням та кліматом.

Категорія «Розваги та свята».

У категорії «Розваги та свята» було відібрано у словнику графства Дарем 26 слів, у словнику графства Кент 11 слів.

Частиномовний аналіз категорії «Розваги та свята» подано у таблиці (див. Табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Частиномовний аналіз категорії «Розваги та свята»

Частина мови	Графство Дарем	Графство Кент
Дієслово	2	1
Іменник	24	10

Частиномовний аналіз показав, що у обох словниках переважають іменники (Дарем – 24 слова, Кент – 10 слів).

За морфологічним аналізом у обох словниках більшу кількість становлять складні слова, що пишуться через дефіс.

Семантичний аналіз показує, що у графстві Дарем були різні свята в той час, як у графстві Кент не знайдено назв свят. Дарем відзначається різноманітними іграми для хлопчиків. У Кенті теж були ігри для дітей та дорослих. Так як у Кенті виготовляли напої, то існували ще ігри в які грали у трактирах.

Категорія «Вірування».

У категорії «Вірування» було відібрано у словнику графства Дарем 18 слів, у словнику графства Кент 18 слів.

Частиномовний аналіз категорії «Вірування» подано у таблиці (див. Табл. 2.5).

Частиномовний аналіз показав, що у обох словниках переважають іменники (Дарем – 17 слів, Кент – 17 слів).

Таблиця 2.5

Частиномовний аналіз категорії «Вірування»

Частина мови	Графство Дарем	Графство Кент
Дієслово	1	0
Іменник	17	17
Прикметник	0	1

За морфологічним аналізом у словнику графства Дарем переважають складні слова, що пишуться через дефіс, у словнику графства Кент – прості слова.

Семантичний аналіз показує, що у обох графствах була поширена релігія. Святкували Різдво, Пасху, Масляний вівторок. У кожному графстві були традиції святкування.

Категорія «Людина».

У категорії «Людина» було відібрано у словнику графства Дарем 29 слів, у словнику графства Кент 42 слова.

Частиномовний аналіз категорії «Людина» подано у таблиці (див. Табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Частиномовний аналіз категорії «Людина»

Частина мови	Графство Дарем	Графство Кент
Дієслово	4	3
Іменник	10	9
Прикметник	13	30
Прийменник	2	0

Частиномовний аналіз показав, що у обох словниках переважають прикметники (Дарем – 13 слів, Кент – 30 слів).

За морфологічним аналізом у обох словниках переважають прості слова.

Семантичний аналіз показує, що у обох графствах жителі погубляли

випити – у Кенті це спричинено плантаціями хмелю. У Даремі та Кенті мешканці багато працювали. Тяжка праця спричинювала меланхолійний та злий настрій.

Отже, аналіз показує, що лексика графства Дарем та графства Кент має спільні та відмінні риси. Спільним є те, що у обох графствах займались сільським господарством та вугледобуванням; виготовляли одяг з вовни завдяки розвиненому вівчарству; вирощували овочі та фрукти завдяки розвиненому сільському господарству; грали у різноманітні ігри; були релігійними людьми; важка праця спричиняла меланхолійний настрій. Відмінності полягають у тому, що у графстві Кент було розвинене садівництво та хмелеваріння.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставленої мети у роботі досліджено історію англійських діалектів, проаналізовано різні підходи до класифікацій діалектів, розглянуто поняття «регіональна ідентичність», «етнографічна лексика», виявлено специфіку діалектних етнографізмів. Також було створено корпус етнографічної лексики діалектів Англії XIX століття графства Дарем (район Тіздейл) та Кент, виявлено особливості регіональної ідентичності діалектоносіїв Англії XIX століття (графства Дарем (район Тіздейл) та графства Кент) у контексті загальнонаціональної картини світу.

Узагальнюючи проаналізований теоретичний матеріал, зазначаємо наступне:

1. Під поняттям «діалект» традиційно розуміється варіант національної мови, який вживається здебільшого у повсякденному побутовому спілкуванні представниками окремої частини або певної територіальної одиниці країни, яких прийнято відносити до конкретного соціального класу, етнічної, національної чи іншої соціально-професійної групи людей. При цьому, фонетичний, лексичний і граматичний склад діалектів зумовлений особливостями історико-культурного розвитку регіонів, що привело до формування сталих мовленнєвих навичок.

2. Діалектна лексика вербалізує локальну ідентичність мешканців певних територій, бо актуалізує регіональну значущість певних концептів, відображає духовну культуру, особливість світосприйняття та навколишнє середовище діалектоносіїв.

3. Історія розвитку суспільства впливає на мову, залишається посередником між всіма процесами життєдіяльності людини. Вона тісно контактує з культурою і не може існувати поза нею, та навпаки. Ці два поняття є взаємопов'язаними, вони доповнюють один одного та демонструють досвід народу, який говорить цією мовою.

Як показав аналіз розвитку даремського та кетського діалектів

екстралінгвістичними передмовами формування культурно-маркованої лексики є природно-кліматичні, а також такі історичні умови як мовні контакти та саме соціо-історичні (економічні, політичні та культурно-освітні).

Помірний клімат Дарема та Кента сприяв розвитку сільського господарства. У обох графствах займались вівчарством. Кент має дуже лісисту область Вільд – сприяло розвитку лісового господарства. Відмінною рисою Кенту є хмелеваріння – графство навіть називають «Сад Англії» через плантації хмелю. Річки Дарент, Медуей і Стоур сприяли розвитку рибалки у Кенті.

У обох графствах займались вугледобуванням – індустріальна промисловість Дарема має глибокі історичні корені – вугілля тут добували, починаючи з часів короля Стефана Блуаського (1092-1154 роки).

Історія вказує на вплив релігії на життя мешканців обох графств. Англосакси під керівництвом Хенгіста і Хорси заснували у Кенті королівство. У 597 році Кентербері став християнською митрополією острова. Даремський замок заснував Вільгельм Завойовник, проте невдовзі оборону Північної Англії від шотландців було доручено місцевому єпископу – найбільшому в цих краях феодалу. У XV столітті під заступництвом місцевих єпископів була заснована Даремська школа – одна з найстаріших у країні. 1832 року за сприяння єпископа було засновано Даремський університет, для потреб якого незабаром було передано давній замок.

4. Найбільш вагомими для суспільства реаліями вербалізуються у етнографічній лексиці, під якою розуміється лексика, яка позначає реалії і поняття матеріальної й духовної культури певної етнографічної групи чи кількох споріднених груп. Специфіка діалектних етнографізмів базується на особливостях діалектів як форм існування мови. Особливостями діалектних етнографізмів є: територіальна обмеженість та соціальна обумовленість вживання, фрагментарність презентації мовної картини світу та її гетерогенність (різні діалектні варіанти/стандартна англійська), синергетична

цілісність, яка регламентована діалектним узусом.

Так, в роботі увесь корпус етнографічної лексики кентського та даремського діалектів XIX століття загальним обсягом 464 одиниці було розділено на шість груп з декількома підгрупами: робота, одяг, їжа, розваги та свята, вірування, людина.

Аналіз лексики показує, що жителі обох графств займались вугледобуванням, розвинутим було сільське господарство. А саме вівчарство, скотарство, землегосподарство, бджільництво. Особливістю графства Кент є садівництво та хмільваріння завдяки сприятливому клімату. У обох графствах виготовляли одяг з вовни – цьому сприяло розвинене вівчарство.

У графстві Дарем та графстві Кент вживали продукти, які вирощували самостійно. Їли жирну їжу, що свідчить про тяжку роботу та потребу у калорійній їжі. У Кенті вживали рибу та спиртні напої завдяки розвиненій морській справі та плантаціям хмелю.

У графстві Дарем були різні свята (1 травня, Новий рік, Горіхова ніч, День королівського дуба) в той час, як у графстві Кент не знайдено назв свят. Дарем відзначається різноманітними іграми для хлопчиків. У Кенті теж були ігри для дітей та дорослих.

У обох графствах була поширена релігія. Святкували Різдво, Пасху, Масляний вівторок. У Даремі та Кенті мешканці багато працювали. Тяжка праця спричинювала меланхолійний та злий настрій.

Діалектна лексика, діалектизми є вербалізацією регіональної ідентичності кожного етносу чи нації, діалектизми описують життєві реалії малої соціо-регіональної групи в складі більшого етносу. Діалект дозволяє виявити визначні поняття та концепти, які відіграють важливу роль у самоідентифікації діалектоносіїв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесов Р. И. Русская диалектология. Москва : Наука, 1964. 308 с.
2. Аракин В. Д. История английского языка : учеб. пособие. Москва : ФИЗМАТЛИТ, 2003. 272 с.
3. Бубенникова О. А. Английские диалекты в современную эпоху. *Вестник МГУ*. 1998. № 2. С. 77–88.
4. Вежбицька А. Понимание культур через посредство ключевых слов. Москва : Языки славянской культуры, 2001. 288 с.
5. Вейсгербер Л. Родной язык и формирование духа. Москва : Эдиториал, 1993. 232 с.
6. Верба Л. Г. Історія англійської мови. Вінниця : Нова книга, 2006. 296 с.
7. Голуб Ю. И., Лужаница Е. И. Диалектные формы в языковом пространстве межкультурной коммуникации (на материале диалектов английского языка). *Thesaurus: збірник наукових праць*. Минск, 2021. №9. С.22–30.
8. Жлуктенко Ю. А. Языковые ситуации и взаимодействие языков. Киев : Наукова думка. 1989. 170 с.
9. Зуєва В. О. Регіональна ідентичність як основа процесу політичної інституалізації. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2005. Вип. 22. С. 137–146.
10. Ільїш Б. А. Історія англійської мови. Москва : Вища школа, 1968. 420 с.
11. Касаткин Л. Л. Изучение диалектов русского языка – неотложная задача. 1988. URL: <http://www.ras.ru/FStorage/download.aspx?Id=5cfde30e-46a8-448f-a3bc158b40083c01> (дата звернення 10.07.2021).
12. Ковалева Л. Е. Региональная идентичность, региональная культура, региональная культурная политика : варианты конструкций. *Актуальные*

проблемы региональной культуры : тезисы докл. всеросс. науч.-практ. конф. (г. Нижневартовск, 16 апреля 2009 г.). Нижневартовск, 2010. С. 108–114.

13. Колісник М. П. Лексичні особливості функціонування північно-східного діалекту Англії. *Матеріали Європейської конференції з мов, літератури та лінгвістики*. Відень, 2014. С. 20–27.

14. Колісник М. П. Стан досліджень територіальних діалектів англійської мови. *Взаємодія одиниць мови і мовлення : комунікативно-когнітивний, соціокультурний, перекладознавчий і методичний аспекти* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.. Київ : НТУУ «КПІ», 2013. С. 24–28.

15. Колісник М. П. Уточнення змістового насичення терміна «діалект». *Наукові записки*. Серія : Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград, 2014. Вип. 129. С. 478–483.

16. Коновалов А. В. Социокультурные особенности функционирования современных британских диалектов (на материале западно-центральных диалектов) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Москва, 2005. 176 с.

17. Костюченко Ю. П. Історія англійської мови. Київ : Радянська школа, 1963. 427 с.

18. Лужаница Е. И. Типы современных английских диалектов. *Вісник ЗНУ*. Запоріжжя, 2005. № 1. С. 144–147.

19. Маковский М. М. Английская диалектология : современные английские территориальные диалекты Великобритании. Москва : Высшая школа, 1980. 191 с.

20. Матузкова Е. П. Идентичность как объект изучения лингвистики: проблематика и перспективы. *Записки с романо-германской школы*. Острог, 2012. Вып. 28. С. 90–97.

21. Мурзина И. Я. Феномен региональной культуры: бытие и самосознание : автореф. дис. ... д-ра культурологии : 24.00.01. Екатеринбург, 2003. 47 с.

22. Мусієздов О. Відкрита лекція, проголошена 25.09.2014 р. у Культурному центрі «Інді» м. Харків. URL: <http://socresource.blogspot.com/2014/10/blog-post.html> (дата звернення:

21.08.2021).

23. Потапенко С. І. Історія англійської мови у сучасній перспективі. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2010. 91 с.
24. Расторгуєва Т. А. Історія англійської мови. Москва : Айрис Прес, 2003. 536 с.
25. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
26. Солнцев В. М. Вариативность как общее свойство языковой системы. *Вопросы языкознания*. 1984. № 2. С. 31–42.
27. Степанов Г. В. К проблеме языкового варьирования. Москва : Наука, 1979. 328 с.
28. Толстой Н. И. О предмете этнолингвистики и ее роли в изучении языка и этноса. Ленинград : Наука, 1983. 250 с.
29. Шарль Рик. Феномен идентичности. *Образование и социальное развитие региона*. 1996. № 3. С. 209–215.
30. Ярцева В. Н. Развитие национального литературного английского языка. Москва : Эдиториал, 2004. 288 с.
31. Barbour S. Accents, dialects and languages: National differences in the evaluation of language varieties. *Sociolinguistics*. Tübingen, 2002. № 14. P. 5–10.
32. Beal J. C. “No, nay, never”: negation in Tyneside English. Amsterdam : Benjamins, 2005. P. 139–156
33. Beal J. C. Urban North-Eastern English : Tyneside to Teesside. Edinburgh, 2012. 114 p.
34. Brook G. L. English dialects. New York : Oxford, 1965. 323 p.
35. Chambers J. K. Dialectology. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 218 p.
36. Crystal D. The English language. London : Penguin UK, 2002. 336 p.
37. Frankenberg P., Schulbauer J. Raumbezogene Identität in der Geographie. Mannheim, 1994. 137 p.
38. Hughes A. English accents and dialects : introduction to social and regional varieties of British English. London : Arnold, 1993. 98 p.

39. Kerswill P. Dialect leveling and geographical diffusion in British English. *Social Dialectology*. Amsterdam, 2003. P. 223–243.
40. Lendrum O. An integrated elite : Newcastle's economic development. Chichester : Phillimore, 2001. 46 p.
41. Milroy L. Observing and Analysing Natural Language : A Critical Account of Sociolinguistic Method. Oxford : Blackwell, 1987. 230 p.
42. Mutt O. Social and regional varieties of Present Day English. Tartu : Department of English studies, 1981. 93 p.
43. Preston D., Shuy R. Varieties of American English. Washington : United States Information Agency, 1988. 176 p.
44. Smith R., Lance D. Standard and disparate varieties of English in the United States: educational and sociopolitical implications. *International Journal of Sociology of Language*. 1979. № 21. P. 127–140.
45. Townsend A. R. Regional culture and identities in industrialized societies : the case of North-East England. Oxford : Taylor&Francis, 1975. 393 p.
46. Trudgill P. Dialects. London : Routledge, 1994. 80 p.
47. Trudgill P. Dialects in Contact. Oxford : Blackwell, 1986. 174 p.
48. Trudgill P. The Dialects of England. Cambridge : The Macmillan, 2000. 154 p.
49. Wakelin M. F. English Dialects. London : Athlone, 1977. 207 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

50. Брокгауз Ф. А., Ефрон И. А. Энциклопедический словарь. Санкт-Петербург : Семеновская Типо-Литография, 1896. Т. 81. 576 с.
51. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. В. Т. Бусел. Київ : ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
52. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge : Cambridge university press, 1997. 480 p.

53. Parish W. D. A dictionary of the Kentish dialect and provincialisms in use in the county of Kent. London : Trübner & Company, 1887. 220 p.
54. Smith J. R. A glossary of provincial words used In Teesdale in the county of Durham. London : Soho, 1849. 180 p.

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of such a topical problem as verbalization of regional identity in the ethnographic vocabulary of dialects of England.

The object of the work can be defined as ethnographic vocabulary of dialects of England in the county of Durham (Teesdale district) and the county of Kent.

British researchers such as J. Wells, J. Chambers, P. Tradgill, J. Cheshire, D. Crystal, D. Jones have been studying the changes taking place in territorial dialects.

The main aim of the paper is to analyze the regional identity in the ethnographic vocabulary of the dialects of England in Durham (Teesdale) and Kent.

The scientific novelty of the presented research lies in the possibility of using the results in theoretical courses in English lexicology, lexicography, country studies, as well as in classes in practical English.

Key-words: *regional identity, ethnographic vocabulary, dialect*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Шимянова Ганна Вячеславівна, студентка 2 курсу, заочної форми навчання, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти ashimianova@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «ВЕРБАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЕТНОГРАФІЧНІЙ ЛЕКСИЦІ ДІАЛЕКТІВ АНГЛІЇ» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Шимянова Г.В.